

სიმონა

I

სოფელ წაბლისერში გლეხის ძალადის ოჯახი ერთ დროს ძლიერ ქებული და მძლავრი ოჯახი იყო. “გაბილა ძალადეს ხმამაღლა ვერავინ ჩასძახებს ოჯახში, ბატონსაც კი ეშინია მისიო”, - ამბობდა ძალადის მეზობლები იმ დროს, როცა ბატონყმობა ჯერ კიდევ შეურყეველი იყო ჩვენში. ბატონი ან მისი მოურავი როცა გაბრიელას სხვა შინაყმებივით დაჩაგვრას მოუნდომებდა, გაბრიელ თოფით უხვდებოდა წინ: “გიჯობს შენს ტყავში დიეტო! გეყოფა იგიც, რომ შენ ბატონი ხარ და მე ყმაი, კვირეში ოთხ დღეს შენთვის ვმუშაობ და ორს ჩემთვის; თლათ შესაქმელად ნუ მომინდომებ, თუ არა, ერთი თუ თავზე ხელი ევიღე, შავს დღეს დაგაყენებ, ოხრად მოგიქცევ იმ საწყალ ყმაძახების ოფლით აგებულ სასახლესო”.

გაბრიელას ბატონი თავადი თხლეძირაძე მუდამ უჩიოდა ამ თავზედ ხელაღებულს შინაყმას. “აბა რა უნდა ვუყო ამ ბიჭს? ნებით გემოიანათ არ გემსახურება; ძალა ვიხმარო, კიდევ უარესია. კაცმა თუ თავზე ხელი ეიღო, იმაზე საშიში რაღაა ქვეყანაზე! გაბილას ხომ ბევრი აღარ უკლია თავზე ხელის აღებას. ყველა ყმაძახი რომ გაბილაისნაირი ყოფილიყო, შენი მტერია, ბატონყმობა დიდი ხნიდან მოისპობოდა!” ასე ამბობდა ეშმაკი ბატონი, მაგრამ სადაც ძალა არ სჭრიდა, იქ თავის ხრიკიან ენას აჭრევიებდა: კვირაში ოთხ დღე მაინცდამაინც საბატონო ოჩეში ანუ ყანაში მუშაობდა გაბრიელი, ეს ვითომდა ბატონის ურგები შინაყმა.

მაგრამ გაბრიელის ერთადერთი შვილი, საყვარელა, არ ჰგავდა მამას: ვერ იყო გაბრიელასავით ამაყი და გულდაუდრეკელი. საყვარელას თავისი მორჩილობით და თავდაბლობით უნდოდა ამქვეყნად თავის გატანა. ცხვირი რომ გაეტეხათ მისთვის, ხელს არ შეუბრუნებდა. რაკი ასეთ დაბალ ღობედ მიიჩნის საყვარელა, ბატონიც და მეზობელიც, ყველა ჰქელავდა და თავში ურახუნებდა. საყვარელას მეუღლე ქეთევან, რომელიც გაბრიელამ ამ თავისი ნებით შერთო შვილს, ყოჩალი და გაბედული დედაკაცი იყო, მაგრამ იმისთანა ღვთის მონა ქმრის ხელში რა სიყოჩაღე გამოადგებოდა? მეტადრე ბატონყმობის დროს, როცა მკლავის ღონესა და ძალმომრეობაზე იყო ყოველივე დამყარებული. ამიტომაც ქეთევანი მუდამ ჩიოდა: “ჩემი ქმრისთანა შვილის დარჩენას დაურჩენლობა ჯობია. ქვეყნის სათრევი და საცემარია. მერე, რა მამის შვილი! ცხონებულ ჩემ მამამთილს ვინ გაუბედავდა იმას, რასაც ახლა ჩვენს ოჯახს უბედავენ! სულ უწყრებოდა ცხონებული: “შენ თუ ამაზე მეტად თვალი არ გაახილე, ცოცხლათ შეგჭამენო”. ქმარის ჯაბანს ხასიათს უნდა მიეწეროს ისიც, რომ ქეთევანზე ცუდი ხმები დადიოდა მეზობლებში: ქმარს არ სჯერდება, თვალი ვაჟკაცებისკენ უჭირავს, ამას და ამას ყვარობსო. ამ ხმებში ცოტაოდენი მართალიც ერია: ლამაზი, მოყვანილი და ჯანიანი ქეთევანი, ეჭვი არ არის, თავის შესაფერს მონახავდა და, თუ ფორმალურად ვერა, საიდუმლოდ მაინც გულს იმას შეუკავშირებდა.

ბატონყმობის დარღვევა მოახლოვებული იყო, რომ საყვარელამ ბატონს სასახლეში ბეგრის ღვინო წაუღო. გზაზე ცუდი ტაროსი შეხვდა, გაცივდა და ერთი კვირის ავადმყოფობის შემდეგ ჩააბარა თავის საცოდავი სიცოცხლე იმას, ვინც მიანიჭა. დარჩენ ობლად საყვარელას შვილები, ვაჟები: გიგოია - თუთხმეტი წლისა და სიმონა - სამი წლისა, ქალი მაგდანა - შვიდი წლისა. ორი ქალი კი სიცოცხლეში გამოაცალეს

საყვარელას ხელიდან: ერთი ბატონმა მოსტაცა და გაუყიდა, - მეორე ყაჩაღებმა.

თუმცა საყვარელა უფოლადო, უფხო კაცი იყო, როგორც იტყვიან, მაგრამ მაინც ოჯახის თავი იყო, თავის შრომით, ავად თუ კარგად, ოჯახს არჩენდა. მისი სიკვდილის შემდეგ კი დიდი ჯაფა დააწვა ქეთევანსაც და გიგოიასაც, სიმონას კი ჯერ ჭამის გარდა არაფრის გაკეთება არ შეეძლო. მეტადრე პირველი ორი-სამი წლის განმავლობაში ძლიერ გაუჭირდა საქმე, რადგანაც ბატონყმობის გაუქმების შემდეგ გამოუცდელმა ქეთევანმა, რაც კი მიწა დარჩენოდა მათ მამა-პაპას, სულ თავის შვილების სახელზე "სანადელოდ" დააწერა: "რავა დავუკარქავ შვილებს მამა-პაპის დატიებულ მიწა-წყალსო". ამ ბევრ სანადელო მიწებს მოჰყვა დიდი გადასახადი, რომელიც ქვრივობოლს კი არა, მოწიფულს ვაჟკაცსაც გასტეხდა წელში. დიახ, პირველში ძლიერ გაუჭირა საქმე ამ გარემოებამ, მაგრამ გავიდა ხანი, აგერ გიგოია დავაჟკაცდა, ქეთევანიც გამოიცადა ქვრივობაში და ერთ ვაჟკაცს არც ის ჩამორჩებოდა საოჯახო საქმის გაკეთებაში. ბოლოს და ბოლოს ამ მოუსვენარი შრომით ისე კარგად წაიყვანა საქმე, რომ "ნადელ-ის" მიწების შეყიდვასაც კი აპირებდნენ ნაბატონარ თხლემირამისაგან. ``ქალი კი არა, ვეშაპია! ჰხედავ, რავა წამოაყენა ფეხზე ოჯახი და გამოზარდა შვილები! ქვრივობა კიდევ მოუხთაო'', - ამბობდნენ ქეთევანის შესახებ მისი მეზობლები.

ასე კარგად მიდიოდა საყვარელა ძალადის ობლების საქმე, რომ ოხერი ფათერაკი არ გამოსტყვერომოდათ. ერთ დღეს, - სიმონა მაშინ შვიდი წლისა იყო, - გიგიამ ხარები შეაბა და ყანიდან ურმით სიმინდი უნდა მოეტანა. დეკემბერი იყო, მაგრამ კარგი დარი იდგა. რადგანაც ხარები კარგად გამოქნილი ჰყავდა, წინამძღოლად აღარავინ მიჰყავდა. "ფრთხილად, დედაშვილობას, ცუდი გზებია..." - დააბარა ქეთევანმა შვილს. "ახლა ერთი შენებურა, ჰო!.. ვითამდა პირველად მივდიოდე, იმ გზაზე არ დავბერდი!.." უპასუხა გიგიამ დედას და გადაჰკრა ხარებს შოლტი. მსუქანი, ზორბა ხარები დაიძრნენ და მსუბუქად გააქანეს ურმები. "ღმერთო, შენ მომიმართე ხელი!" - გადაიწერა პირჯვარი გიგიამ და გაჰყვა ხარებს. "ღმერთო, შენ შეეწიე, შენ დეიფარე და მოუმართე მარჯვენი!" - ილოცებოდა ქეთევან დიდხანს. სიმონა, რადგანაც ძმამ აღარ წაიტანა, გახარებული გაიქცა თავის ტოლ ბიჭებთან სათამაშოდ.

შუადღე გადავიდა. ქეთევანი კარებს აღარ შორდებოდა: ``რა ვქნა, რეზა დეიგვიანა, არ ვიცი! წავალ, შევეგებები, მარა, ღმერთო. შვიდობა მიეცი, გაწყრომა იცის: "ვითამდა ბაღანაი ვიყო, ისე უკან დამდეგ ამ მოწიფულ კაცსაო'', - ამბობდა შემინებული ქეთევანი. ``სიმონავ! სიმონავ!" - მოისმა ხმა. ქეთევანი ფერდაკარგული გავარდა კარში და "ვინ ბძანდებიო'', - გასძახა. "გიგოიას ურემი გადავარდნია, მოგვეხმარე! ჩქარა, ჩქარა!" მოესმა ქეთევანს პასუხად. "ვაიმე, შვილო!" ერთი შეჰკვივლა ქეთევანმა და მოუსვენარი სირბილით გაიქცა გიგოიასაკენ ისე, რომ სახლის კარები არც კი დაუხურავს. როცა მიაღწია იმ ადგილს, სადაც ურემი გადაბრუნებულიყო, მწარე სანახავი წარმოუდგა ქეთევანს: იმ კლდის ძირში, რომლის თავზე გზა მიდიოდა, კისერმოგრეხილი, დამტვრეულ ურემზე, აქეთ-იქით გადახლანჯულ-გადმოხლანჯულნი ეგდნენ ხარები, ერთი - ორივე რქით მიწაში დაფლული და მეორე - რქებდამტვრეული. ორივე ხარი მკვდარი იყო, მაგრამ ერთ ხარს, რომელსაც ენა გარეთ ჰქონდა გადმოგდებული, გეგონებოდა, სიცოცხლე შერჩენიაო, რადგანაც სიკვდილის დროს თვალები ღია დარჩენოდა. სიმინდი ჩაცვივულიყო პატარა მდინარეში და

თითო ტარობით მიჰქონდა მოჩანჩქარე წყალს. მეზობლებს, რომლებიც ამ დროს აქ შეხვედროდნენ, გაეყვანათ გიგოია მდინარის პირზე, დაეწვინათ და სისხლი მოეხანათ, მაგრამ რაღაი, რომ სიცოცხლე აღარ ეტყობოდა! ფერი წასვლოდა, ბაგე ჩასთეთრებოდა და ოდნავლა სუნთქავდა.

გიგოიას დაეტვირთა ურემი სიმინდით და წამოსულიყო შინისაკენ. კლდის პირას, გზაზე ურემს ქვეშიდან მოზღვავედებოდა, წასულიყო კლდის ძირს და ურემი, ხარები და გიგოიაც თან ჩაეტანა. თუმცა იმ დროს, როცა ორივე ხარი მომკვდარიყო, კლდიდან გადავარდნის გამო გიგოიას, ვინ იცის, რის მოწყალებით კიდევ შერჩენოდა სული, მაგრამ ისე იყო დათეთქვილი ტანში, რომ მუშა კაცად თავის დღეში ვეღარ გამოდგებოდა. ქეთევანმა რომ ამ მდგომარეობაში დაინახა თავისი შვილი, ისეთი საზარელის კვილით მივარდა და ჩაექლო გულში, რომ იქ მყოფი ხალხი შიშმა აიტანა, - თავს მოიკლავსო. გამწარებული დედა დიდხანს იკაწრავდა ლოყას, ძუძუს, მკერდს და გამწარებული იგლეჯდა თმას. გიგოია სულ სისხლს მოესვარა. ხალხი ეხვეოდა, მაგრამ ვერას გახდა. ბოლოს ქეთევანს გული წაუვიდა და ძლივს მოაბრუნეს წყლის ჰკურებით. გიგოია დიდხანს იწვა გაუნძრევლად, ბოლოს მოიბრუნა სული და ძლივს გასაგონად წამოიახა: “ნენავ, მომეხმარე!” “შვილო, გიგო, აგერ აგდია ძაღლის შესაჭმელი დედაშენი! გაახილე თვალი, კიდევ მითხარი რამე!” - ჩასძახოდა ქეთევანი. ხალხიც შემოეხვია და უძახოდა: “გიგო, გიგო! აბა გამეიხედე არ გეცოდება დედაშენი, თავს რომ იკლავსო”. მაგრამ გიგოიამ დახუჭა თვალები და კრინტსაც ვეღარ სძრავდა დაუწყეს კიდევ წყალის ჰკურება. რამდენისამე წამის შემდეგ, გიგოიამ კიდევ გამოახილა თვალები, “მომეხმარეთო“ დაიძახა და გულიდან ამონახეთქი სისხლი წამოუვიდა პირიდან. ხალხმა საჩქაროდ გააკეთა ჯალამბერი, ზედ დადვეს გიგოია და მიიტანეს შინ.

II

გიგოიამ ქრისტეშობის დღესასწაულებამდე იცოცხლა. ქეთევანი ერთ წამს ვერ შორდებოდა ავადმყოფს შვილს, უჯდა სასთუალთან, თან უვლიდა და თან სტიროდა უპატრონობით ოჯახის საქმე, რა თქმა უნდა, უკუღმა მიდიოდა: ნალია, რომელიც შორეულ ყანაში იდგა და რომლიდგანაც გიგოიას სიმინდი შინ უნდა მოეტანა, ქურდმა გასტეხა და გასცალა სიმინდისაგან; კარგი მაკე ძროხა ღამით გარეთ დარჩა, რადგანაც მომნახველი არავინ იყო და მგელმა შეჭამა; ღორები თითო-ოროლობით სულ დაიკარგა - ზოგი მგელმა შეჭამა და ზოგიც - ქურდმა. ქათმები და სხვა შინაური ფრინველები, რომლებიც ქეთევანს დიდძალი ჰყავდა, ზოგი ძერას და ქორს მიჰქონდა და ზოგი ავადმყოფის სანახავად მოსულ სტუმრებს უნდებოდა სადილ-ვახშმად. “ვაი, ოჯახო, ვაი, ნაოფლარო! ჩემი თვალთ სიკვდილის წინ არ დამენახა მაინც შენი დალუპვა!” - წამოიძახებდა ხანდახან მწარედ გიგოია. ვინლა მოუვლიდა ოჯახს? ქეთევანი იყო და თვითონ გიგოიას ვერ შორდებოდა; მაგდანა, ქეთევანის ქალიშვილი, ამ დროს გათხოვილი იყო, და რადგანაც მის ქმარს ერთხელ ჩხუბი მოსვლოდა თავის ცოლისძმა გიგოიასთან, ამიტომ არა თუ მშობლების ოჯახის მისახედავად, მომაკვდავი ძმის სანახავადაც არ უშვებდა ქმარი; შვიდი წლის ბიჭს, სიმონას, აბა რა ოჯახის მოვლა შეეძლო!

შობის წინა დღე იყო. გიგოია უკანასკნელ დღეებში თანდათან დასუსტდა. მეტადრე ამ დღეს ძლიერ იცვალა პირი მისმა ავადმყოფობამ. შფოთავდა, რაღაც

ერთგვარი მახვილი კვნესა ამოჰკიდა, თვალები ჩაულრმავდა, ცხვირის ნესტოები გაუთხელდა; უკანასკნელად ნათესავების და მეზობლების ცნობაც დაკარგა. ქეთევან მწარედ იცემდა ხელებს გულში და იგლეჯდა ძუძუებს, მაგრამ ხმის ამოღებას კი არ ანებებდენ ავადმყოფის მნახავები: “ამაზე უარესიც გვინახავს მორჩენილი, არ დაუბედო ტირილიო”. შუალამე მოახლოვებული იყო, რომ გიგოიამ, კვნესის მაგიერ, ხრიალი დაიწყო, ეხლა ყველა ხედავდა, რომ გიგოია რამდენისამე საათის განმავლობაში დაღევდა სულს. ქეთევანმა მორთო ტირილი და იგლეჯავდა გულ-მკერდს. გამწარებული დედა მოაშორა ხალხმა მომაკვდავს; ქეთევან გაიყვანეს გარეთ და წამდაუწუმ იმას ჩასძახოდენ: “ქრისტიანო, ცოცხალი ადამიანის ტირილი გაგიგონია! მეიცადე ერთიცახე!” ბოლოს ხრიალიც მიუსუსტდა გიგოიას და ერთმა მნახველმა, რომელიც თავით უჯდა ავადმყოფს, დაიძახა: რალაი მეიცადე, კაცი გაცივდაო”. ხალხი მისცვივდა, დაუწყვეს მიცვალებულს ჯვარისსახედ ხელები, გაუსწორეს ფეხები და მოჰყვენ მაღალი ხმით ტირილს. ქეთევან შემოვარდა სახლში, მივარდა გიგოიას, მერე ეცა კედელს და ისე მძლავრად აჯახებდა ზედ თავს, რომ თუ დროზე არ დაეჭირათ, თავს გაიჩეჩქვავდა.

ბოლოს ხალხი დაწყნარდა. ქეთევანს ძალა გამოელია, ხმა ჩაუწყდა, დაეცა მიწაზე და შესაზარი ხმით გმინავდა. გიგოიას გვამს ხალხმა აუნთო წმინდა თაფლის სანთელი, რომელმაც მოყვითალო, სუსტი სინათლე მოჰფინა სახლს და უცნაური საიდუმლო ფერი დასდო იქაურობას. ამ სუსტს სინათლეზე ისე მოჩანდა მკვდრის სახე, რომ გეგონებოდა, აი, ეს არის ეხლა გაინძრევა და დაიწყებს ლაპარაკსაო. როცა ხალხმა ყოველივე წესი აღასრულა, წავიდა თავიანთ სახლში. დღესასწაული თენდებოდა, რომელსაც სხვის გულისთვის არ ჩაიმწარებს სოფლელი. თუნდ ნახევარი დაიხოცოს, დანარჩენი მაინც ლხინით ეგებება დღესასწაულს. “რა ვქნა, ძმავ, დღეს იგი არ არის, ასე ჰქვია, ხვალ მე აღარ ვიქნებიო”. ქეთევანთან დარჩა მხოლოდ ერთი ქვრივი დედაბერი, რომელსაც ჩვეულებად ჰქონდა, მოკვდებოდა ვინმე თუ არა, დამარხვამდე აღარ გაეყრებოდა.

შობა-ახალწელ შუა დღეებში მოამზადეს გიგოიას სატირელი პურ-ღვინო, რომელიც, რასაკვირველია, საგრძნობელ ხარჯად დაუჯდა უიმისოდაც დაზარალებულს ოჯახს. გამართეს ტირილი, აასრულეს, რაც წესი იყო, და დამარხეს მიცვალებული. სიმონა ამ საქმეში იმოდენ მონაწილეობას იღებდა, რაოდენის მონაწილეობის მიღებაც შეუძლია მისის წლოვანების ბავშვს, ესე იგი ხან უაზროდ სტიროდა დედასთან ერთად, ხან ბელელთან მიირბენდა, თავის ძმის სატირლად ნაყიდ პურს გამოართმევდა მეპურეს და მადიანად ილუკმებოდა.

III

დარჩა ქეთევანი თავის შვიდის წლის სიმონათი. იძულებული შეიქნა ხელახლა ყანაში ემუშავა მოხუცებულობის დროს და ფუტი არ გაეცივებია ობლისთვის. ეს, რასაკვირველია, ადვილი არ არის, მაგრამ ქეთევანი მამაცად ებრძოდა გაჭირვებას; დილას, ჩიტის წამოფრენამდე, როგორც იტყვიან, ქეთევანი ამდგარი იყო, ცული ან თოხი ეჭირა ხელში და საქმეზე მიდიოდა; დაღამებამდე ვაჟკაცივით მუშაობდა ყანაში ან ტყეში. როცა დაბრუნდებოდა (ხანდახან ვახშობისას ბრუნდებოდა), დაათვალიერებდა საქონელს და, თუ ძროხა ან ღორი აკლდა, გასწევდა სამებრად და სანამ არ მონახავდა, ღამე დაეხეტებოდა ტყეში. ვაი მისი ბრალი, ვინც რაიმე

უსამართლობას მოუწოდებდა: ბევრჯერ მომხდარა, რომ ქეთევანს თოფისთვის წამოეწვლინა ხელი და ვაჟკაცი ეფრინოს. მართალია, ამნაირის ქცევისთვის ბევრი ლანძღვა-კიცხვა დაატყდა თავზე ქეთევანს თავის მეზობლებისაგან: ``ქალი კი არა, ქაჯია, შენი ჭირიმე, ვაჟკაცებს აშინებსო`` - ამბობდნენ მეზობლები. ბოლოს კუდიანობაც დასწამა ცრუმორწმუნე ხალხმა ქეთევანს. მაგრამ მეზობლებს რაც უნდა ელაყბათ, ქეთევან თავის საქმეს აკეთებდა, ობლის კვერს აცხობდა, უსაფუძვლო ლანძღვა-კიცხვაზე და მოგონილ ხმებზე სამართლიანი წყევალ-კრულვით აძლევდა ქეთევან პასუხს. თავის ქმარს კი ძვირად ახსენებდა და მამამთილის ხსენება კი ხშირად იცოდა: “ნეტა რა ეგონენ? გაბრიელის პატიებული უნჯი ოჯახი ასე ადვილად, გაცივდებო! ვერ მივართვი! გეიზარდოს აგერ ჩემი სიმონ, მტერს დაუდგება თვალები! მას ენაცვალოს დედა, თლათ ბაბუამისია თვალტანათაც და საქციერთაც!”

გავიდა დრო, ქეთევან მოუსვენარი შრომით ცოტა წელში მოიხარა; თვალებიც წინანდებურად აღარ უჭრიდა, ერთ დროს ლამაზი პირისახე საკმაოდ მოემანჭა; ღამდამობით ხშირად ახველებდა, ხშირად ავადაც ხდებოდა. მართალია, მოხუცებას თავს არ უდებდა, ოჯახზე წინანდებურად ეჭირა თვალი, მაგრამ როცა ლაპარაკი მოიტანდა, მაშინ კი ამბობდა: დავბერდიო. ან თუ რომელიმე მეზობელი ეხუმრებოდა: ``ქეთევან, გაგვიტყდი, ხომ კიდომ გყავს საყვარელიო``, ქეთევანი ხუმრობითვე, მაგრამ ნალვლიანად უპასუხებდა: “რადღი, ბიჭო, მოტყდა გული, დავბერდი, თვარა სიყვარულის ცალი სხვაი რაღაა ქვეყანაზეო”. დიახ, დაბერდა ქეთევან, მაგრამ წაქცეული ოჯახი კი ორჯელ წამოაყენა ფეხზე, ორჯელ გამოზარდა ობლები, ერთხელ უფროსი შვილი, გიგოია, რომელიც ფათერაკმა ისე უდროოდ გამოაცალა ხელიდან და ეხლა უმცროსი, სიმონა, რომელიც აგერ თვრამეტ-ცხრამეტი წლის კაცი გახდა და ობლობა თითქმის არ შეუტყვია, ფრჩხილი ერთხელაც არ დასწვია. ასრულდა დედის ნატვრა: სიმონა ეხლა მტერს მტრობას გაუწევდა და მოყვარეს მოყვრობას. აი ეს იყო ქეთევანისთვის ისეთი ჯილდო, რომელიც გადახდილ ტანჯვას და ჯაფას ავიწყებდა. ცისა და ქვეყნის ნეტარება თითქო ქეთევანის ხელთ იყო, როცა თავის თვალ-ტანადს, მხარბეჭგანიერს, ვაჟკაცურ, ლამაზ პირისახეზე უღვამ ახლადმოხვითქულს შვილს უყურებდა. “მოგემატოს დედის დღე, აწი რაღა მიჭირს, რაც დედას შენისთანა შვილი მყავს!” - ჩაილაპარაკებდა ქეთევანი თავისთვის, სიმონას რომ შეხედავდა. მხოლოდ ერთი რამღა აკლდა ახლა ქეთევანს: სიმონას დაცოლშვილება. ბევრი შუამავალი მოსდიოდა, კარგი “მზითვის და გვარის” ქალებს ურიგებდნენ სიმონასთვის, მაგრამ სიმონა სულ უარზე იყო: “მაცა, ერთი ჯერ წელში გავიმართო, ქვეყანაზე თვალი გავახილო, ცოლ-შვილს მერეც მოვესწრებო”. ამის შემდეგ დედაც ძალას ვერ ატანდა. “ოღონდ ცოცხალი მყავდეს და ვუმზირო, ბედნიერებად ისიც მეყოფაო”. ფიქრობდა ქეთევანი.

ის მეზობლები, რომლებიც უწინ ისე ჰკიცხავდნენ ქეთევანს, ერთი იმათებური ანდაზისა არ იყოს, - ``იქცეოდეს შეესიე, შენდებოდეს შეეწიეო``, - ეხლა ქებით იხსენიებდნენ: დეილოცა შენი დედაკაცობა, რაც შენ ორჯერ წაქცეული ოჯახი ორჯერვე ფეხზე დააყენე და აღმასივით შვილი გამოზარდეო. ყველა მეზობელი სიხარულით ეხმარებოდა და იხმარიებდა სიმონას ყანაშიც და სხვა საქმეშიაც; სიხარულით პატიჟობდნენ ქორწილში, ნათვლაში, გასაჭირში და დასალხინში. ან ვინ დაიწუნებდა მეზობლად მუშაობაში მარჯვეს, ლხინში კარგ მოსიძლერე და მოთამაშე

სიმონას!

IV

ძალადის მეზობლად ესახლა ერთი, მთელს სოფელში დიდად გავლენიანი და მდიდარი, მძლავრი კაცი, დავით დროიძე. დავით ძალადი, რიხიანი შეხედულების კაცი იყო, კარგი მოლაპარაკე, ენამეტყველი, თან ხუმარაც. წლოვანობით დავით ორმოცდაათის წლისაზე მეტის ხნისა იყო, მაგრამ სახესა და ჯანზე კი ორმოცი წლის კვალიც არ აჩნდა. შთამომავლობით დროიძე გლეხი იყო, ერთის აზნაურის “ნაკაცვარი”. ყმაწვილობისას დავით ვიღაც ნიგვზის ხეებით მოვაჭრე ბერძენთან იდგა, ჯერ მოჯამაგირედ და მერე ``პრიკაშჩიკად``. შემდეგ, როცა ბერძენი თავის ქვეყანაში წავიდა, დავითმა თვითონ დაიწყო ნიგვზის ხის სყიდვა-გასყიდვა. ამბობდენ, ვითომც ბერძენმა ფული დაუტოვა დავითს, - ხეები იყიდე ჩემს მოსვლამდე და დამახვედრეო; რადგან ბერძენი თავის ქვეყანაში მოკვდა, ბერძნის ფულები დავითს შერჩა და იმით გამდიდრდაო. მართალი იყო ეს თუ არა, ამისი რა მოგახსენოთ. მართალია, ბერძენს დავითი სანდო კაცად მიაჩნდა და აძლევდა ფულს ხეების საყიდლად; ხშირად დავითს ათას მანეთობით ჰქონია ჯიბეში ბერძნის ფული და უყიდია ბერძნისთვის ხეები სხვადასხვა სოფელში. ამას გარდა, როცა ბერძენი თავის ქვეყანაში წავიდა, დავით ერთხანს კიდევ ბერძნის სახელით ყიდულობდა ხეებს. მხოლოდ რამდენისამე ხნის შემდეგ გაამხილა, რომ ბერძენი აღარ დაბრუნდება, ყოველივე ანგარიში გაასწორა და ისე წავიდა, ხეებს საკუთრად ჩემთვის ვყიდულობო. ამას შემდეგ, რასაკვირველია, ხალხს საბუთი ჰქონდა ეთქვა, - დავითს ბერძნის ფული შერჩაო. მაგრამ ისიც შესაძლებელია, რომ დავითს თავის ჯამაგირიდან შეენახოს ფული და იმითი დაეწყოს ხეების ვაჭრობა, რომელშიაც ძლიერ გამოცდილი იყო. ასე თუ ისე, დავითს თავისი საქმე კარგად მიჰყავდა. რამდენისამე ხნის შემდეგ, როცა ნიგვზის ხეები სოფლებში გაძვირდა, დავითმა დაანება თავი ხის ვაჭრობას და სიმინდის ვაჭრობას მიჰყო ხელი. ამ ვაჭრობამაც კარგა ბლომად შესძინა დავითს ფული. ამას დავითი თითონა აღვიარებდა ხანდახან: ``ძან სარგებელი ვნახე იმ სიმინდის ვაჭრობაშიო``. უკანასკნელ დავით მობრუნდა სოფელში, შეისყიდა თავისი მეზატონისაგან “ნადელ”-ის მიწები, გაიკეთა კარგი ოდა და გაიჩინა ცოლ-შვილი. თუ რამ “საფოდრათო” საქმე გამოჩნდებოდა ახლომახლო და სარგებლიანობა ეტყობოდა საქმეს, დავით ხელიდან არ გაუშვებდა. თუ არა და, ცხოვრობდა თავისი ფულების პროცენტით - ფულებს მეზობლობაში ასესხებდა და დარწმუნებულიც იყო, რომ არ დაეკარგებოდა. ბოლოს, როცა დავითის უფროსი ვაჟი წამოიზარა, დავითმა გააკეთა თავის სოფელშივე დუქანი, დააწყო შიგ გასაყიდად ისეთი რამეები, რაც სოფლისთვის მიუცილებელ საჭიროებას შეადგენს, მაგალითად: ხმელი თევზი, მარილი, ნავთი, საპონი, სანთელი და სხვა ამგვარი და დააყენა დახლში თავისი უფროსი ვაჟი. დუქანს კარგი შემოსავალი ჰქონდა. ამასობაში გამოიზარდენ დავითის უმცროსი ვაჟებიც. ეხლა დროიძის ოჯახმა განზე გაშალა ფრთები: უფროსმა ვაჟმა დაანება სოფლის “დუქნუკას” თავი და ერთს მახლობელ ქალაქში ეხლა მანუფაქტურით ვაჭრობდა; იმისი ორი ძმა მამის ხელობას დაადგა - სიმნდს და ნიგვზის ხეებს ჰყიდულობდენ და ჰყიდდენ. ორი უმცროსი შვილი დავითმა სკოლაში გაზარდა; ერთი იმათგანი პოლიციაში იყო სეკრეტრად, მეორე, სულ ყველაზე უმცროსი, იუნკრის სკოლაში ჰყავდა და იმედი ჰქონდა, რომ მალე ოფიცრობას მიიღებდა. თვითონ დავით კი

ოჯახში იყო, რომ იმ გადასახადებისგან გაენთავისუფლებინა თავი, რომელიც გლებს აწევს კისერზე, დავითმა თავის დროზე დახარჯა ფული და სასულიერო წოდების კაცად ჩაეწერა, თუმცა კი არავის ახსოვს რომ დავითის მამა-პაპათაგან ვინმე სასულიერო წოდების ყოფილიყო, გარდა დავითის პაპის ერთის ძმისა, რომელიც დიაკვნად ყოფილიყო ესეც რომ არ მოუხერხებია დავითს, ის სავაჭრო მოწმობანი, რომელთაც დავითის შვილები იღებდენ ყოველ წლივ, სრულიად გაანთავისუფლებდა დავითს გლებკაცის მოვალეობისაგან. ამიტომაც წაბლისერში დავითის ოჯახს აზნაურის ოჯახს ეძახდენ, თუმცა ბევრს კარგად ახსოვდა, რომ რაღაც ოცისა თუ ოცდაათის წლის წინათ თვითონ დავით ერთი გუდამშიერის აზნაურის შინაყმა იყო. მიწა-ადგილებს დავით თანდათან იძენდა, ასე რომ ბოლო დროს კარგი მამულის პატრონი თავადისთვის შეეძლო ხელის გაწვდენა. მკითხველი ადვილად მიხვდება, რომ დავით დროიძე თავის სოფელში პატარა მეფე იყო. სიმონა და საზოგადოდ ძალადის ოჯახი თაობიდანვე ათვალისწინებული ჰყავდა დავითს. ``რავარ კაცის ჩამომავლობაა რომ იმისაგან კაი რამე გამევიდეს; გაბილა ძალადემ უდროოთ დააბერა თავისი ბატონიო``. - ამბობდა ძალადიანებზე. ``აი ბიჭი სათოკე იქნება, სულ ბაბუამისის მოყვანილობა და თვალეები აქ!`` - იტყოდა დავით, როცა ნახავდა პატარა სიმონას, რომელიც, თუმცა პატარაობიდანვე გაბედული ბავშვი იყო, მაგრამ დავითის რიხიან ხმას, დიდრონ წარბებს და მწყრომარე თვალებს ისე შეეშინებია, რომ პატარაობისას ძლიერ ერიდებოდა დავითის შეხვედრას. ბევრჯერ ყოფილა, რომ დედას სიმონა საქმეზე გაუგზავნია, სიმონას გზაზე დავით დაუნახავს და შინ დაბრუნებულა შეშინებული.

- უიმე, ბატონო, რანაირათ ეშინია იმ ჩემ ბიჭს შენი, - უთხრა ერთხელ ქეთევანმა დავითს.

- ყოველ ავსულს ეშინია სხვისი, - უპასუხა დავითმა ამაყად.

- გენაცვალოს ქეთევან, იმას რა ავსულობა შეუძლია, ჯერ ნაცარს არ მოშორებია! - მოკრძალებით შეუბრუნა სიტყვა ქეთევანმა.

- ჯერ ხო, არ შეუძლია, მარა გეიზდება და მაშინ შეიძლებს. გაბილას შვილისშვილი არ არის! - უპასუხა დავითმა თავისებურის ხუმრობის კილოთი.

დავითის ადგილას რომ სხვა ვინმე ყოფილიყო, ამ სიტყვებისთვის ქეთევანი ერთს ვაივავლახს დააწევდა, მაგრამ დავითს, პატივცემულ დავითს, ვერც ამ გაბედულმა ქეთევანმა გაუბედა აქ სიტყვის შებრუნება, რადგანაც იცოდა, რომ დავითი თუ მოინდომებდა, კოლოსავით გასრესდა ამ საცოდავ ქვრივ-ობოლს.

განსაკუთრებით მტრობა კი, უნდა ვთქვათ, არ ჰქონია ძალადის ოჯახთან დავითს.

თავის მხრით, სანამ ცოცხალი იყო გიგოია და მერე ქეთევან, დიდის მორიდებით ეპყრობოდენ დავითს და მის ოჯახს. ასე გასინჯეთ, ერთხელ დავითის ერთმა შვილმა ორი ღორი ერთად მოუკლა ქეთევანს, მხოლოდ იმისთვის, რომ ეზოში შემოვიდაო. სხვა მეზობელს რომ ეს გაებედა ქეთევანისთვის, ქეთევან თოფით მიუხტებოდა ოჯახში, მაგრამ დავითთან პირიქით ბოდიშიც მოიხადა:

- რა ვქნა, ქვრივ-ობერი ვარ, პირუტყვის მოვლა ვერ შევძელი და შეგაწუხეთო - ამ სიტყვებით გულმორბილებულმა დავითმა მოკლული ღორები დაუბრუნა ქეთევანს და თან ერთი საკაბე ჩითიც აჩუქა.

ერთს ზაფხულს, - მაშინ სიმონა თხუთმეტის წლისა იქნებოდა, - ერთს სიმონას მეზობელს ნალია გაუტეხეს და სიმინდი მოჰპარეს. ამ საქმის გამო ხალხი კანცელარიასთან შეიკრიბა და მოახდინეს რჩევა, თუ როგორ მიაგონ ქურდს.

დავით, რადგანაც მამასახლისთან მუდამ ჰქონდა საქმე, კანცელარიაში ხშირად დადიოდა. იმ დღესაც, როცა ხალხს ქურდის მონახვაზე ჰქონდა რჩევა, იქ იყო როცა სოფლის ყრილობას დაესწრებოდა დავით, თითქო ესეც ხარჯისმხდელი გლეხიაო, ისეთს მონაწილეობას იღებდა რჩევაში. რა თქმა უნდა, ვის მხარესაც დავითი დაიჭერდა, საქმე იქით გადაიხრებოდა. იმ დღეს დავით ჯერ დინჯად. დარბაისლობით, ფეხის ფეხზე შემოდებით, გრძელ ღერიანის ყალიონით სწევდა თუთუნს და ისე უყურებდა ხალხის ჩოჩქოლს. მერე ისევ დინჯადვე დარეკა ჩიბუხი, წამოდგა სკამიდან, მიიწია ხალხისკენ და დაიწყო:

- რაღა ბევრი ლაპარაკი უნდა. ჩვენი სოფელი აქამდე წმინდა სოფელი იყო, სხვაი სოფლიდან თუ ვინმე შამოგვეპაროდა, თვარა შით ქურდი არ გვეოლია. ამ ბოლოს კი წახთა, ძაან იმატა წვრიმალმა ქურდობამ. გუშინდამ ბალი გამიცალეს ყურძნიდან. ხილს აბა ვინ დაგიყენებს! მართალია, ჯერ დიდიზა ვერ შეუბედავს, ვინცხაა, მარა რომ გამეციტება, იმასაც არ დააკლებს ხელს.

აქ დავითმა სიტყვა შესწყვიტა, ცოტა ჩაფიქრდა და შემდეგ ისევ განაგრძო:

- იქნება არაფერ შუაშია და ტყუილა წვეიწყმიდო სული... ჩემი თვალით არაფერი მინახავს მის ხელში... კიდევ ვიტყვი, ობოლი კაცია და, თუ დანაშაული არ არის დიდ ცოდვას ვიდებ კისერზე მარა...

აქ კიდევ შეყოყმანდა და შემდეგ დაფიქრებით წარმოსთქვა:

- მარა, ჩემი ფიქრით, იი ობოლი ბიჭი, სიმონაი, უნდა შობოდეს ამ წვრიმალ ქურდობას. სხვაზე მე, ჩემი ჭკუით გუმანი ვერ მიმიტანია და აწი თქვენ იცით.

ხალხი გაჩერდა და ჯერ არას ამბობდა. შესაძლებელია, ამ შემთხვევაში მარტო სიტყვიერ შენიშვნად მიეღო ხალხს დავითის სიტყვა და სხვა შედეგი არა მოჰყოლოდა რა, მით უმეტეს, რომ დავით მანცადამანც დაჟინებით არ ეუბნებოდა ხალხს ჩემი სიტყვით გაათავეთ საქმეო. არა, დავითმა თავისი აზრი თქვა და მერე ისევ ხალხს შეანება საქმის გათავება. აბა ამისთანა წვრიმალეზზე დავით ხომ თავს არ გამოიდებდა! მაგრამ სიმონა, რომელიც ამ დროს იქ იყო და დავითის სიტყვები გარკვევით გაიგონა ჯერ თავზარდაცემულივით გაშეშდა, მაგრამ საჩქაროდ გამოერკვა, წამოდგა წინ და თვალეზზე სიბრაზის ცრემლმოდენილმა უთხრა დავითს:

- დავით, რა დაგიშავე, რომ პაწაობიდან შემიძულე? ისე შენმა ცოლ-შვილმა ნახოს ხეირი, რავაც მე შენი ან ყურძენი, ან ხილი, ან იი დათიკაის სიმინდი მევიპარე! აა, შე წაწყმედილო ქვეყნის მყლაპაო, რას მერჩი რას?!

ხალხი მისცვივდა სიმონას და მიაფარა პირზე ხელი:

- ბიჭო, ხომ არ გადირიე, თავადიშვილი ვერ გაუბედავს ამას მაგისთანა სიტყვებს! შენი ტოლი ხომ არ გგონია! გაჩუმდი, გაჩუმდი!

მაგრამ სიმონა ისე იყო აღელვებული, რომ თავი აღარ ახსოვდა.

- შენ რომ ჭკუიანი იყო, გაჩვენებ სეირს, მარა სულელს რა უნდა გითხრა, დამშვიდებით უთხრა დავითმა, რომელსაც ცოტაოდნად კიდევ ებრალებოდა სიმონა: ობოლი კაციაო.

- შენ რომ ბერძენს ფულეები მოპარე და იმით გაკეთდი, ისე გგონია სხვაც! - მიაძახა

გაცხარებულმა სიმონამ დავითს პირში.

აქ კი ვეღარ მოითმინა დავითმა. ``მამასახლისო, მომაშორე აი ყაზილარი, თვარა!``
- გულმოსულმა დაუყვირა მამასახლისს, რომელმაც იმ წამსვე უბრძანა სიმონას დაჭერა.

მისცვივდნენ სიმონას ყარაულები და ხევისთავი, თუმცა სიმონა ძალიან დატრიალდა და შემოფანტა ხალხი, მაგრამ ბოლოს მაინც დაიმორჩილეს და წაიყვანეს ნაობახში.

- თუ გამოვედი აქედან, გიჩვენებ შენს სეირს! - გამოსძახა სიმონამ დავითს.

- ოჯო, იი ქვრივი დედაბერი არ მეცოდებოდეს, მე შენ შეგაყოლებ ზევით, ციმბირისკენ. იგია შენი ადგილი! მარა, რომ მეცოდვება, ახლა რა უნდა გიყო! დაილაპარაკა დავითმა წარბების შექმუხვნით.

- ნუ იკადრებ, ბატონო, უჭკუოა და ჭყამპალებს, მეტი შენი წყენა რა უნდა შეეძლოს იმას! უთხრა ვიღაცამ მორიდებით დავითს.

- ჩემო ძმაო, ამისთანას უფრო შეუძლია წყენა და ვნება: მოგეპარება ერთ ღამეს, წაგიკიდებს ცეხლს და გამოგბუგავს შით; ჩაგიჯდება გზაში, გკრავს თოფს და გაგაგორებს! მერე მიდი და უყარე კაკალი! უპასუხა დავითმა თავისებურის მოსწრებულის სიტყვებით.

უკანასკნელ დავითმა იხმარა სულგრძელობა: საღამოს გამოაშვებინა ნაობახიდან სიმონა და სიმინდის მოპარვის საქმეც სამეზობლო სამართლით გაათავებია ხალხს, ესე იგი მეზობლობას უნდა დაეფიცა ხატზე, რომ სიმინდი არც თვითონ მოეპაროს და არც ქურდი იცოდეს. ვინც ფიცზე უარს იტყოდა, ქურდობაც იმას დაატყდებოდა.

როცა სიმონა ნაობახიდან გამოიყვანეს, შეხედა დავითს, დამაცაო, ჩაილაპარაკა და გულში ჩაიკრა ხელი.

- ვაჟო, აგი აღარ ხუმრობს, მგონია! - თქვა დავითმა.

- არაფერია, შენი ჭირიმე, გამოუცთელია, ხომ მოგეხსნება გამოუცდელი კაცის ამბავი, ხვალ კიდევ შენი მორჩილი მონა და მოსამსახურე იქნება, დაამშვიდა ხალხმა დავით.

მაგრამ ხალხის სიტყვა არ გამართლდა: იმ დღიდან დაწყებული, სიმონა დავითს აღარც საღამს აძლევდა და თან, სადაც შეხვდებოდა, ისეთი თვალით კი შეხედავდა, რომ დავითი იძულებული იყო, თვალი აერიდებია. მართალია, ქეთევან მუდამ ეჩიჩინებოდა შვილს: “შვილო, ნეფისტოლი კაცია, ჩვენისთანა მწერს, ნეკი რომ გაანძრიოს, იმით გასრესს; შეურიგდი, საღამი მიეცი, ბოდიში მოიხადეო“, მაგრამ სიმონა თავისას არ იშლიდა. ქეთევან კი თავისი მხრით ხშირად იხდიდა დავითის წინაშე ბოდიშს: “აპატივე, ბატონო, ბაღანაია, უჭკუოო”. ``შენ მებრალეები, თვარა იმას ჭკუას ასტავლიან, იმისთანა ადგილზე ჩავაჯენო``, - უპასუხებდა დავით მოკლედ.

VI

სიმინდის თესვის დრო იყო სიმონას ჩვეულებად ჰქონდა: დილას კარგა მზის ამოსვლამდე ეზოს მახლობელ ყანაში იმუშავებდა; შემდეგ ისადილებდა კვერითა და ყველით და წავიდოდა შორეულ ყანაში. ამ ჩვეულებას იმიტომ უფრო ადგა სიმონა, რომ თავისი მოხუცი დედა არ გაეტანჯა ყანაში სადილის ზიდვით. მართალია, ქეთევან არწმუნებდა: “არ მიჭირს სადილის ზიდვა, კიდევ მიხარია შენთან ყანაში სიარულიო“, მაგრამ სიმონამ კარგად იცოდა, ამას დედა იმიტომ ეუბნებოდა, რომ

ეწინოდა ჩემს სიმონას არ მოშივდეს ყანაშიო. დიად, იცოდა დედის გულშემატკივრობის ამბავი და ამიტომ თავისას არ იშლიდა, - შინა სჭამდა საჭმელს და ამით დედას ათავისუფლებდა ყანაში თრევისაგან. იმ დღესაც ცოტა ხანს შინ იმუშავა, სადილი ჭამა და მერე წავიდა ყანაში. სიმონას ხშირად სჭირდა: ერთი რამ უბრალო შემთხვევა მოაგონდებოდა, ერთი რამე ობლობის დროისა, ამ ერთს მოჰყვებოდა მეორე, მეორეს მესამე და ამრიგად გადაეშლებოდა მთელი ისტორია ობლობის დროინდელის გაჭირვებისა. როცა ამგვარ ფიქრებს და მოგონებაში იყო გართული, მაშინ გზაზე ნელ-ნელა მიდიოდა. იმ დღესაც რაღაცაზე მოაგონდა თავისი ძმის სიკვდილი, მერე ობლობა, დედამისის ტანჯვა-წვალება და ყანაში მუშაობა; ამას შემდეგ ის გარემოება, დავითმა რომ ნაობახში დაამწყვდევია. თუმცა ამ უკანასკნელი ამბის შემდეგ აგერ სამი წელი გასულიყო, მაგრამ სიმონას ისე ნათლად ახსოვდა ეს გარემოება, თითქო გუშინ მოხდაო. ამ მოგონების სურათებმა სიმონას ნაღვლით გაუვსო გული, ტანში დაამძიმა და ამიტომ ზღაპრით და ტაატით მიდიოდა გზა-გზა. ამ სახით მიუახლოვდა იმ ბილიკს, რიმელიც ბუჩქებით და ტყით იყო გარშემოზღუდული და თან ისეთი მყუდრო, რომ სიმონა, აგერ კაი ხნის ბიჭი სანამ არ გახდა, იქ გავლისა ეწინოდა: დაღამებას არ აცლიდა, ისე მზიურას დაანებებდა ყანას თავს და მორბოდა შინისაკენ. ხშირად აქ სიმონას თვალწინ გაურბენია მგელს, ხან ტურას. ხსენებულ დღესაც, მიაწია თუ არა სიმონამ ბილიკს, მისმა ძაღლმა. თოლიამ. რაღაც სუნი იკრა, ყეფით გადავარდა ტყეში და კარგა ხანს დასდევდა რაღაცას თავგანწირულის ყეფით. თითქმის ნახევარი კიდეც გაიარა სიმონამ ამ მიყრუებულის ბილიკისა, რომ შემოესმა ყმაწვილის ქალის ხმა: “ღმერთო რა ვქნა, რა მეშველება აწიო!”.

რადგანაც ამ სიტყვებში ტირილის კილო ისმოდა და თან ნაცნობ ეჩვენა სიმონა მაშინვე გადახტა იქით, საიდგანაც ხმა შემოესმა. რა ცოტაოდენი მოშორდა გზის პირს, დაინახა თავის მეზობლის ქალი დარია, რომელსაც ერთი ხარი მიემა ბუჩქზე და მეორე ხარს, რომელსაც ბაწარი წაეძრო რქიდან, დასდევდა დასაჭერად, მაგრამ დარიას მიახლოვებაზე ხარი დაიფრუტუნებდა, დაემუქრებოდა, ქალს რქებით და გაიქცეოდა.

- მაცა, დარიკო, მე დავიჭირავ! - მიამახა სიმონამ შორიდან.

- მიშველე, შენი ჭირიმე, ჩემი ძამიეი! - შეეხვეწა ქალი.

სიმონასათვის თხოვნა აღარ იყო საჭირო: მალე მივიდა ხართან, ``მოომ`` უთხრა; ხარი წამსვე გაჩერდა და სიმონამ მოაბა რქებზე ბაწარი.

- შენს მარჯვენას ვენაცვალე! დილას აქეთ ამას დავსდევდი და არ იქნა, არ მიმიკარა. ნეტა მაინც ჩვენი იყოს? ნაქირავებია ჩემმა ძმამ იქირავა მიხმარებაზე. რავა დევილუპებოდით, გაგვიცთებოდა, შენ რომ არ შემხთენოდი. რა ჭირისაგან დამიხსენი, ვენაცვალე იმ შენს მარჯვენას! - განიმეორა დარიამ! და ისეთის მადლობის თვალთ შეხედა, რომ სიმონას თავის დღეში არ ენახა ასეთი ალერსიანი თვალები.

დარიას ძმის და სიმონას ყანები ახლო-ახლო იყო ერთმანეთთან. ამიტომ გზა კარგა მანძილზე ერთად ჰქონდათ გასავლელი სიმონას და დარიკოს. ``ვო, რა მხსნელ ანგელოზსავით შემხთი შენ დღეს!“ - უთხრა კიდეც დარიამ სიმონას გზაზე და კიდეც ალერსიანად მიაპყრო თავისი დიდრონი შავ-შავი თვალები.

ამ მეორედ შეხედვის დროს სიმონას ძარღვებში რაღაც ერთგვარმა სიტკბოებამ გაურბინა: დარიას თვალებისთანა მშვენიერი და ალერსიანი თვალები თავის დღეში

არ შეხვედრია მის თვალებს. გზადაგზა, რამდენსაც მეტს უმზერდა დარიას, იმდენზე კიდევ მეტი უნდოდა ემზირა. როცა დარიას თვალებს შეხვდებოდა მისი თვალები, ტკბილი ჟრუანტელი დაურბენდა თვალებში.

დარია იყო თექვსმეტ-ჩვიდმეტი წლის ქალი. იმისი დიდრონი შავი თვალები, სწორი, ლამაზი, მოყვანილი, ცოტათი მოშავვრემანო პირისახე, კარგი მოყვანილი, საშუალოზე ცოტა მაღალი ტანი, ხშირი, წელამდე შავი თმა მეტად მშვენიერ ქმნილებად ხდიდა ამ ქალს. დარია რომ თავადისა ან აზნაურის ქალი ყოფილიყო, მისი ქება შორს იქნებოდა გავარდნილი.

ტანზე დარიას ყოველთვის ღარიბად ეცვა; უმეტეს ნაწილად ძველი კაბა და ძველი “სახოცი” იყო მისი ტანის სამკაული. დარიას ერთადერთი ძმა პავლია ჯაბანი კაცი იყო და ამიტომ დარია, როგორც ვაჟკაცი, ისე ეხმარებოდა ძმას სამუშევარში. როცა გადასახვევს გზას მიაწიეს, დარიამ კიდევ გადაუხადა მაღლი სიმონას და წავიდა თავისთვის. სიმონა კი კარგა ხანს გაჩერებული იყო ერთს ადგილას და უმზერდა მიმავალს დარიას. ``ამას გარდა, სხვაი ქალი მე ცოლად არ მინდა. დღეს იმ თვალზე შევხვით, რომ ჩვენ ერთმანეთის ვართო“ - გადასწყვიტა სიმონამ თავის გულში და წავიდა ყანაში.

სალამოს სიმონა ადრე დაბრუნდა ყანიდან; უნდოდა დედისთვის ემხილა თავისი გადაწყვეტილება - დარია ცოლად უნდა შევირთოო. დედაც კაი გუნებაზე დახვდა, მაგრამ მაინც ვერ გაბედა იმის თქმა, რაც სათქმელი ჰქონდა. გული ისე უღელავდა, რომ ვახშამი სრულიად ვეღარ ჰჭამა.

- რა დაგემართა, შვილო, ავათ ხომ არ ხარ? ჰკითხა დედამ.

არა, ისე ტყულა, სხვანაირ ქეიფზე ვარ, - უპასუხა სიმონამ და ამასთან უნდოდა მოეყოლებია დარიას ამბავიც, მაგრამ არ იქნა, ვერ დასძრა ენა, თითქოს მთელი ქვეყნის მთა და ლოდი აწვა ზემოდან იმ სათქმელ სიტყვებს.

- დილას ადრე წამოდგა სიმონა, მაგრამ ყანაში წასვლას კი აგვიანებდა.

- შვილო, წუხელის აქეთ გეტყობა, რომ სხვანაირ გუნებაზე ხარ, რეზა არ მეტყვი, რა ამბავია? - უთხრა დედამ.

ამ სიტყვებმა გამოიყვანეს სიმონა გაჭირვებიდან; თავი იქით მიიბრუნა, რომ დედას არ შეეხედა თვალებში და ისე უთხრა:

- ნენა, თუ ჩემთვის ცოლს ფიქრობ მე, დარიკო რომაა, პავლიის დაი, იგი მინდა ცილათ სხვა ქალს მე არ შევირთავ...

ამის თქმაზე სირცხვილით გაწითლებული სიმონა, დედისთვის არც კი შეუხედავს, ისე ადგა და წავიდა ყანაში.

VII

ქეთევანს უნდოდა თავის სიმონასთვის, თუ აზნაურის არა, ერთი შეძლებული გლეხის კარგი მზითვიანი ქალი მოეყვანა ცოლად და ამიტომ დააპირა დარიას შერთვის ფიქრს მივატოვებებო, მაგრამ სიმონას გადაწყვეტილებამ, ``თუ დარია არ შევირთე, თავის დღეში უცოლოთ დავრჩები, სხვაი ქალი არ მინდაო“, ქეთევანს დაატოვებია თავისი განზრახვა. მეტი რა ღონე იყო, ქეთევანმა თავისითვე გაურიგა შვილს დარიას მშობლებთან საქმე. სიმონას და დარიკოს ჯვარისწერა და ქორწილი, როგორც ჩვეულება აქვთ სოფელში, შემოდგომაზე, ყანების “დალაგების” შემდეგ უნდა მოეხდინათ. თუმცა ასეთი გრძელი ვადა მნელი ასატანი იყო შეყვარებულ

სიმონასთვის, მით უმეტეს, რომ ზოგიერთ სოფელში ახირებული ჩვეულება აქვთ: როცა ქალი და კაცი ერთმანეთზე საცოლ-ქმროდ დაინიშნებიან, თითქოს მომდურავები არიანო, ისე უნდა ერთდებოდენ ჯვარის დაწერამდე ერთმანეთის დაახლოვებას, მაგრამ სხვა რა გზა იყო, სიმონა უნდა დამორჩილებოდა ამ შემთხვევაში ჩვეულებას. გულს იმით იფხანდა, რომ თავის ცოლისძმას, დამოყვრების შემდეგ, ყანები გაუზიარა და ამ ღონისძიებით დარიას ყოველდღე ხედავდა.

ერთ დღეს სიმონამ თავის ცოლისძმისას გაიარა - ყანაში უნდა წაეყვანა პავლია. სახლში მარტო დარია დაუხვდა, სხვები სადღაც წასულიყვნენ. ქალს შერცხვა, საქმროს დანახვაზე გაწითლდა და ხმას ვერ იღებდა.

- რა არის, დარიკო, ხომ არ მენდური, ხმას რომ არ მცემ? - მორცხვობით უთხრა სიმონამ.

- რას გემართლები სამდურავს? უპასუხა ქალმა მორცხვად.

- მითხარი, დარიკო, რავაც მე შენ, ისე გიყვარვარ?

დარია გაწითლდა პირისახეზე ერთიანად და ისე უპასუხა:

- იმ დღეს მერე, იი ხარი რომ დეიჭირე... - ველარ დააბოლოვა მორცხვობის გამო სიტყვა.

- აბა, დარიკო, ჩვენ ძაან ვიცხოვრებთ ერთათ.

- შენთან ვინ ვერ იცხოვრებს! ბედნიერი ვარ, სიმონ, თუ ღმერთმა დაგვაცალა! მე ჩემ დღეში ვერ ვიფიქრებდი, თუ ასე ბედნიერი ვიქნებოდი! რა დღე იყო ის დღე!..

- ბედნიერი დღე იყო, ბედნიერი, ჩემო დარიკო! გვიყვარდეს ერთმანეთი, ვირჩინოთ ჩვენი თავი ჩვენი შრომით და ვიყოთ. ნურვის ვაწყენთ და ჩვენც არვინ გვაწყენს. ასე, ჩემო დარიკო, ტკბილათ ვიცხოვროთ.

სიმონა ცოტა ხანს შეჩერდა და შემდეგ დაიწყო:

- იცი, დარიკო? შენ ძაან ლამაზი ხარ... არ მჯერა, შენ თავის დღეში არ მიღალატებ?

- ვის ვუღალატებ, შენ? ჰაი... ჰაი... აბა, ვერ გიცნია დარიას გული! აგი რა იფიქრე: მე შენ მიღალატებო! ჰმ...

აი ამ ლაპარაკით გათავდა დარიკოსა და სიმონას შორის სიყვარულის გამოცხადებაც და ფიციც.

VIII

შემოდგომაზე მიწის მუშა გლეხს დიდი ჯაფა აწევს: მთელი წლის ნამუშევარს, მთელი წლის სარჩოს ამ დროს უნდა მოუყაროს თავი და შეინახოს. ამ დროს ქალი, კაცი, დიდი, პატარა - ყველა მოუსვენებლად მუშაობს. სოფლებში თითქმის სახლის მცველიც აღარ რჩება - ყველა ყანაში მიდის.

რადგანაც სიმონას და მის ცოლისძმას ბევრი ყანა ჰქონდათ, ხან ნადით და ხან თავისით, ცდილობდნენ რამეგვარად მოესწროთ და შემოდგომის ავდრების დაწყებამდე დაელაგებიათ. დარიაც ვაჟკაცურად ეხმარებოდა მუშაობაში ძმას და საქმროს. დარიას სიახლოვეს ყოფნით სიმონა, რა თქმა უნდა, ნეტარების მორევში ცურავდა. სიმონას თვალში ამ დროს ცასაც სხვა ფერი ედო, მიწასაც, დღესაც და ღამესაც, ასე ეგონა, ფრინველებიც ჩემ სიყვარულს მღერიანო.

საღამოობით დარია, დედამისი და ქეთევანი შინ მიდიოდნენ ღამის გასათევად; სიმონა და პავლია კი ყანაში რჩებოდნენ, რომ ღამითაც ემუშავათ რამდენსამე საათს.

ერთ დღეს, სადილად რომ ისხდნენ, სიმონას სიდედრმა გაიხსენა ერთი ახალი

ამბავი:

- უი, მართლა, თქვენ ხუმრობას გული გადავაცოლე და ქე დამავიწყტა!.. წუხელის ერთი ამბავი მოხთა ჩვენს სოფელში: დავითის თავლა გასტეხეს და მისი ლურჯი ბედაური მეიპარეს. ქურდებს დავითის მოჯამაგირისთვის გარედან კარები დეეჯორგათ, დავითის დიდი მურაც დეერჩოთ. მთელი სოფელი შეძრულია ამ ამბით. დავით ამ დილასვე კანცელარიაზე გეიქცა თურმე.

ამ ამბავმა ქეთევანს ლუკმა გაუჩერა ხელში, სიკვდილის ფერი დაედო. გაურბინა ფიქრად: “დავითი ჩემს შვილს დასწამებს იმასაო”. ერთჯელ, ახსოვდა ქეთევანს, დავითმა უთხრა: “იმ შენს ბიჭს ჭკუა ასტავლე, ისე მტერსავით რომ მიყურებს, აფერი იფიქროს ჩემი ოჯახის წყენა, თვარა დავარჩობიებ, იცოდეო”. ცოტა არ იყოს, ერთხანს სიმონაც ჩაფიქრდა ახალ ამბის გაგონებაზე, მაგრამ შემდეგ კი მოჰყვა ხუმრობას:

- მურიას რას არჩობდენ იი ოჯახდაქცეულები! კაი იგი იქნებოდა, თითონ დავით დაერჩოთ.

- შვილო, ნუ-მეთქი, ნუ იტყვი ამისთანას! შვილო, ჩვენ ობოლი ვართ და იგი ნეფისტოლი კაცია, რომ მეინდომოს, ერთი სიტყვის თქმით დაგვლუპავს, - უთხრა ქეთევანმა შვილს.

- დამლუპავს და დავლუპავ! ვაჟო, სვინდისზე ხელი ნუ უუღია, ნუ გამამაღლებს, თვარა გემოს არც იმას ვაჩვენებ! - თავის დაქნევით სთქვა სიმონამ.

ნასადილევს ყველას დაავიწყდა, გარდა ქეთევანისა, ახალი ამბავი. ქეთევანი კი ხმაამოუღებლივ, მწარედ ჩაფიქრებული იყო.

გათენდა დილა თუ არა, სიმონასთან მივიდა ხვეისთავი თავისი ყარაულებით და გამოუცხადა: “კანცელარიაზე გიბარებენო”. სიმონამ დააპირა უარის თქმა არ წავალო, მაგრამ ყველა გაუპირდა:

‘წასვლა ჯობს, შენი სიმართლე უთხარი, ქვეყანამ იცის. რომ ყანაში ხარ და არა საქურდალსო’.

- იცით, მერე რაი! ჩვენი მამასახლისი დავითის ხელშია, რასაც დავით უბრძანებს, იმას იზამს! - სთქვა სიმონამ უკმაყოფილოდ, ჩაიცვა ჩოხა და გაყვა ხვეისთავს.

კანცელარიაში სიმონას მისვლამდე მოემზადებიათ ყოველივე - პროტოკოლიც და რაპორტიც. დავით დროიძე იქ იყო და ხშირად ამბობდა: “არა, ამას რომ წავუყრუო, ხვალ ცეცხლს მომიკიდებს და ამომწვავსო”. როცა სიმონა დაინახა, უთხრა:

- რა ქენი ბიჭო? ამისრულე, გულზე ხელს რომ იცემდი, გაწყენო? რადამც ასე ყოფილა, კაი ვნახოთ, შენ თუ მე! ღმერთმა იცის! დედაშენის სიბრალულით ბევრ რამეს გითფენდი, მარა აღარ გამივიდა. აწი ნახე ერთი, თუ შეგრჩება ჩემი ოჯახის გატეხა!

დავითი ისე დარწმუნებული იყო - ჩემი ცხენი სიმონამ მოიპარაო, თითქო თავისის თვალით ენახოს. მეტადრე დავით იმან უფრო დაარწმუნა, რომ ერთი მისი მოჯამაგირე, რომლისთვისაც ქურდებს კარი დაეკეტათ გარედან და სახლში დაემწყვდიათ, ამბობდა: გავიგონე ერთმა ქურდმა დაუძახა მეორეს: აქეთ, სიმონო.

სიმონას დავითის სიტყვებზე პასუხი არ მიუცია. ისე გაუარა გვერდი, მივიდა მამასახლისთან და თავისებურის გაბედულობით ჰკითხა:

- რაზე მიბარებთ, მამასახლისო?

- რაზეც გიბარებთ, თავის ადგილზე რომ მიხვალ, მაშინ შეიტყობ! - უპასუხა

მამასახლისმა მერე ჩააბარა კონვერტები ერთს ყარაულს, მიუმატა ოთხი სხვა ყარაული და უთხრა: ``აბა, წეიყვანეთ!”

სიმონამ გაბრაზიანებულის თვალებით შეხედა დავითს და უთხრა:

- დავით, ნუ მღუპავ ამ მართალ ადამიანს, თუ არა ერთ დღეს მოგკითხავს ღმერთი ჩემ ცოდვას! ხომ იცი, რა დროა ახლა მუშა კაცისთვის! ღმერთს ენდვე, არაფელი დანაშაული მაქ, მართალი ვარ!

- მართალი თუ ხარ, რაღა გიჭირს? სასამართლოები იმიზაა რომ მართალი და მტყვანი გაარჩიონ, - მწარე ღიმილით უპასუხა დავითმა.

სიმონამ დააპირა გაძალიანება. ``ნებით არ წავალ და ვნახოთ, ძალით რას გახდებიანო“, მაგრამ მერე გადაიფიქრა: “გაძალება უარესია. წავალ, ჩემს სიმართლეს ღმერთი არ დამიკარგავსო და გაჰყვა ყარაულებს.

როცა მაზრის უფროსთან მიიყვანეს, ჩვენებური დარაჯები ჩამოეცალა, ხიშტიანი რუსები შემოადგენ აქეთ-იქით. მაზრის უფროსმა პროტოკოლის წაკითხვის შემდეგ რაღაც რუსულად დაუწყო წყრომა და ფეხების ბარტყუნი და შემდეგ წაიყვანეს სატუსაღოში.

IX

თებერვლის საღამო იყო; წვიმაში ხანდახან თოვლ-ჰყაპს ურევდა; ქარს ზუზუნით აჰქონდა წვიმა სახლის კედლებზე; ზოგიერთი სახლი სახურავამდე დაუსველებია. ქეთევან, ძალაძის ქვრივი, იჯდა კერასთან და ნაღვლიანად ჩაჰყურებდა ცეცხლს. მისი სახე და ხელების კანკალი ამტკიცებდა, რომ ამ მოხუც ადამიანს მძლავრი ავადმყოფობა გამოეწვია და ეხლა თუ ვინმე ხელს არ მოჰკიდებდა, ისე ზეზე წამოდგომა აღარც კი შეეძლო. ქეთევანის გვერდით იჯდა ერთი ხუთი-ექვსი წლის ფეხშიშველა, დაფლეთილ პერანგიანი ქალი - ქეთევანის ახლო ნათესავი, უდედმამო ობოლი. ცეცხლის მეორე პირას იჯდა დარია, ესეც ძველისა და დაფლეთილის ტანსაცმელით. დარიას ერთი ხელი თავზე ჰქონდა შემოდგომული და ნაღვლიანი სახით მისჩერებოდა ერთს ქედს, რომელზედაც ქარი მოუსვენრად არხევდა ხეებს. პატარა ქალი ხანდახან გადააძრობდა “ნატეხარს” ლობიოთი სავსე ქოთანს, რომელიც ცეცხლის პირას სდულდა, დახედავდა და, თუ წყალი აკლდა, უმატებდა პირმოტეხილი დოქით. ცეცხლზე ნედლი შეშა ეყარა და ამიტომ მწარე კომლი იდგა სახლში. ხეირიანი სითბოც არ ჰქონდა, რადგანაც ნელ-ნელა და შიშინით იწვოდა. დარია ხანდახან მობრუნდებოდა, შეუკეთებდა ცეცხლს და შემდეგ ისევ მიაშტერებდა თვალებს სერისკუნ. ვინ იცის, იქნება ეს სერი აგონებდა ამ ქალს იმ დროს, როცა ის და მისი საქმრო, სიმონა, პატარები იყვენ და დარბოდე ამ სერზე შემოდგომობით, ზენაქრობის დროს, წაბლის ასაკრებად. ეს რამდენიმე თვე იყო, რაც ქეთევანი ავად შეიქნა. მას შემდეგ დარიაც აღარ მოშორებია სადედამთილოს. ერთის შეშის ნახეთქიდან, თითქო ბაწრად იგრიხებოა, ამოდვრა კომლი და დაუწყო პატარა ქალს, ქეთევანის ნათესავს, ცემა თვალებში. ქალმა ხან იქით მიიბრუნა პირი, ხან აქეთ და, რომ ვერ მოახერხა მორიდება, ატირებით წამოიძახა: “ღმერთო, რა ვუყო აწი!”

- სხვაგან დაჯექი, შვილო, სხვაგან! ნედლი შეშაა და ფუტს არ გამეიწყვეტს. ხმელის მომტანი ვინ მოქცა! აი, ღმერთო სასტორ-სამართალო, ღმერთო, შენ ატირე და აწამე, ვინც მე ჩემი სიმონაი ამდონი ხანია სანახავათ დამიკარგა! უსამართლოთ თუკი დეეტანჯოს, ტანჯვას ნუ გამუუწყვეტ მის ოჯახს! გამოვზარდე, გავკეთთი, მოწიფული

შვილი მომესწრა-მეთქინ და... ქეთევანმა მეტის თქმა ვეღარ შეიძლო; სისხლგამოლეული, თეთრად მომანჭული ლოყების დასერილს კანზე ცრემლები ჩამოსცვივდა.

დარიამ მოიბრუნა პირი, შეხედა ქეთევანს და თვითონაც ცრემლებით ავესო თვალები, მაგრამ თავი შეიმაგრა და ასე უთხრა ქეთევანს:

- ნუ, ბატონო, ღმერთის წყალობით აწი ადრე მოგვივა, დროც მოაწია.

- რეთი ხანია ასე ვიძახით, მოგვივა, მოგვივაო, სადაა მერე?! იი ურჯულოები, ივინმა ღმერთი იციან? სამართალია აქ? რაღა მოგვივა, რომ დაალპეს ტყვეობით! იქნება აღარც... - აქ ქეთევანმა მოუმატა ტირილს, დარია ანუგეშებდა, მაგრამ ამაოდ, მოხუცი გულამოსკვნით ტიროდა და იწყევლებოდა.

დადამდა. ქარი და თოვლ-ჭყაპი თანდათან მატულობდა.

- კარი მოუგდე, ღამე იმზირება სახლში და არ ვარგა, უთხრა ქეთევანმა პატარა ქალს, რომელმაც ამ სიტყვებზე საჩქაროდ მოხურა კარები.

კარგა ხანი იყო, რაც ქეთევანს მშიშარობა დასჩემდა. მეტადრე ღამით ყოველისავე ეშინოდა. როცა მძლავრი ქარი ჭრიალ-ჭრიალს დააწყებინებდა სახლს და ზუზუნით გაიგრილებდა კედლებზე, ქეთევანი ისე შეკრთებოდა, რომ სკამიდან გადმოვარდნას ცოტადა უკლდებოდა ხოლმე.

დარიკომ ჩამოიტანა სხვენიდან ნიგოზი, დასტეხა და დაუწყო ნაყვა ლობიოს შესაკმაზად. პატარა ქალი მიუჯდა დარიას, ეძებდა მიწაზე კაკლის გულის ნაფინჩხას და სჭამდა. ქეთევანი ხან სთვლემდა და ხან შეშინებული თვალით შეხედავდა კარებს, რომელსაც ქარი არახუნებდა საკირეზე. ამ დროს მოისმა გარედან თოლიას ყეფა.

- ვინცხა მოვიდა, სთქვა დარიამ. ქეთევანს ხელები უფრო აუკანკალდა შიშისაგან. - ვინ იქნება ახლა? - იკითხა შეშინებით.

პატარა ქალმა გააღო კარი და გასძახა: "მობმანდი!"

- რაღა მობმანდი, ვინცხა არის, ძალღი შინაურსავით ეფერება! - სთქვა გაკვირვებით დარიამ.

მართლაც თოლიამ შესწყვიტა ყეფა და წკმუტუნით ეალერსებოდა ახალმოსულს. დარია მიუახლოვდა კარებს და შეშინებით სთქვა:

- ბატონო, ვინცხა ჩამოსულა ეზოში, ნელ-ნელა ათვალიერებს ეზოს და მუა აქეთ. თოლიეი ეხოვა და ეფერება. იმისთანა ბნელია კარში, რომ ვერ ვიცანი, ვინ არის.

- ვინაა ნეტაი? ვინ ბმანდებით-თქვა, დუუმახე! - ხმის კანკალით სთქვა ქეთევანმა.

დარიამ ვერ მოასწრო დამახება, რადგანაც ახალმოსული ამ დროს მოადგა კარებს.

- სიმონ! - სიხარულით დაიძახა დარიამ.

- ვინ სიმონ?! ჩემი სიმონ... ჩემი?... სადა?... - ბოდვის მსგავსად წამოიძახა ქეთევანმა და, თითქო ეხლა ავად აღარ არისო, წამოვარდა ზეზე.

დედა და შვილი მოეხვიენ ერთმანეთს, თან კოცნიდენ და თან ტიროდენ.

ტირილი ასეთ შემთხვევაში ისტორიაა ყველა იმ სევდა-ნაღველისა, რომელიც ნათესავებს ან შეყვარებულებს ერთმანეთთან დაშორებით გადაჰხედავთ.

- შვილო, დარიკო, არ აკოცებ შენს სიმონს, არ მოეხვევი? ბევრი ცრემლი დაღვარე შენც ამის გულისთვის. შენი დაფარული ტირილი უფრო მიკლავდა გულს, - უთხრა ქეთევანმა დარიკოს, რომელიც მორცხვობის გამო ვერ ბედავდა სიმონასთან ახლო მისვლას.

- რა ქენი, დარიკო, აღარ დაგავიწყდი ამდონ ხანს? - უთხრა სიმონამ, რომელიც ამ დროს მივიდა დარიასთან. ქეთევანის სიტყვებით გათამამებული დარიაც მოეხვია საქმროს.

სამწლინახევრის განმავლობაში სიმონამ პირველად შემოდგა ფეხი თავის სახლში. რადგანაც გამოუცდელი იყო და სამსჯავროში თავისი სიმართლე ვერ ახსნა, ამიტომ სამსჯავრომ გადაუწყვიტა სიმონას სამწელნახევარს ციხეში ჯდომა და ცხენის ფასის გადახდა. ტყუილად ჩაიარა, რა თქმა უნდა, საქმის გადაწყვეტის შემდეგ ქეთევანის არზებით ხელში გუბერნატორთან, პროკურორთან და სხვებთან სირბილმა. ტყუილად ჩაუარა ქეთევანს დავითის წინაშე ხვეწნა-ვედრებამაც, დავითი დარწმუნებული იყო, ცხენი სიმონამ მოიპარაო, და სრულიადაც არ უნდოდა სიმონას სასჯელი შემსუბუქებოდა. “თუ მართალია და, ეე სამართალი და გაამართლოს, ჩემი რა საქმეაო” - ეუბნებოდა დავითი ქეთევანს. ეხლა, ეს იყო, სიმონას შეესრულება პატიმრობის ვადა და გამოეშვათ შინ. სიმონა დაჯდა ჯორჯოზე, მიეფერა ქალს, თავისი დედის ნათესავს, და შემდეგ იკითხა:

- ნენავ, ჩვენი დიდი სახლი?

- გაგვიყიდეს, შვილო, გადასახადში, - ტირილით უპასუხა დედამ.

- ხარებიც?

- ხარებიც.

- ახლა რაღა სიცოცხლეა ჩემი სიცოცხლე! ბარემ ჩავმკტარიყავი იმ ციხეში! მითხარით, ახლა არ ვემართლები იმას, ვინც ასე უსამართლოთ დამღუპა, იი რომ დაველა?!

- შვილო, შვილო ღმერთს ნუ სვოდავ, რა თქვი აი საშინელი! კაცის დაკლა რავა იქნება! შენ ცოცხალი იყავი და ყოლისფერს იშოვნი, შვილო. ჩემი დღეი შეგემატოს, დავითის საყვედურს ნურავის გააგონებ, ხომ იცი, მდიდარი კაცია და მდიდარს ყოველთვის უჭრის ხმალი ღარიბზე. ნუ, გენაცვალოს დედა, დავითის ძვირს ნუ იტყვი. გვაწყინა უდანაშაულოს და თუ მოინდომა, კიდევ გვაწყენს.

- ჰმ! საყვედურიც აღარ ვთქვა! კაცმა უსამართლოდ დამაქცია და საყვედურიც ვეღარ გუუბედო! აგიც სიცოცხლეა! - მწარე ხმით თქვა სიმონამ და მიიწია ცეცხლისკენ, რადგანაც ტანში არაჩვეულებრივი სიცივე იგრძნო.

X

სიმინდის ყანები თითქმის უმეტესი ნაწილი დათესილი იყო სოფელს წაბლისერში, რომ სიმონა ძლივძლივობით წამოუდგა ავადმყოფობას, რომელიც დაიწყო იმ ღამიდან, რა ღამესაც საპატიმროდან შინ მოვიდა, - თურმე გზაზე გაციებულყო. როცა ფეხი დაიდგა, დაიწყო მუშაობა თავისებურის მუყაითობით, მაგრამ ძნელი წამოსაყენებელი იყო ფეხზე ეს მესამეჯერ დაცემული ოჯახი. რადგანაც ქეთევანი ხშირად ავადმყოფობდა და სიმონს საქმელის გამკეთებელი აღარავინ ჰყავდა, აღარ მოუცადა შემოდგომამდე დარიაზე ჯვარის დაწერას; ქორწილი არ უძებნია, ისე ერთბაშად საღამოს დასწერა მღვდელმა სიმონს და დარიას ჯვარი. ამის შემდეგ დარია მოუსვენრად მუშაობდა თავის ქმრის სახლში.

- ნუ შეგეშინდება, დარიკო, ჯერ კიდევ ყმაწვილები ვართ, მევესწრებით, კარგათ მოვაწყობთ ჩვენს ცხოვრებას! - ანუგეშებდა სიმონა თავის ცოლს.

ჯერ სამი თვე არც კი გასულიყო, რაც სიმონამ დარიაზე ჯვარი დაიწერა, მაგრამ

ოჯახს კი მაინც სიცოცხლე და ფერი დაეტყო ამ მამაც ყმაწვილის ქალის ხელში: დარია მ გაიჩინა ბოსტანი, შინაური ფრინველები, ღორები, ასე რომ ცოტა ხანს შემდეგ საჭამადი, ან, როგორც სოფელში იტყვიან, პირის გემო აღარ მოაკლდებოდა სიმონას ოჯახს. ქეთევანმა, მართალია, აქამდისინაც იცოდა დარიას გამრჯელობა, მაგრამ ის კი აღარ ეგონა, თუ ყმაწვილი ქალი ამდენს გამოცდილებას და ოჯახობის უნარს გამოიჩენდა. ამიტომ გამოუთქმელს სიხარულში იყო.

- იმისთანა რძალი შემხთა, რომ ცივ ქვაზე დაასახლებს კაცს, - იტყოდა ხოლმე ქეთევანი.

- ნამუშიერს რომ დავალაგებ, მერე სადმე საქირაოზე წავალ და გადასახადებს გავუსწორდებიო, - ფიქრობდა იმედმოცემული და გამხნევებული სიმონა.

ერთ საღამოს სოფელს წაბლისერში ჩამოირბინა ნაცვალმა და გამოუცხადა ხალხს: ხვალ ღუბერნატორი მობძანდება, არ დააკლტეთ ყრილობას, თვარა დიდი შტრაფიაო.

- რაზე მობრძანდება, ნეტაი? - კითხულობდა ხალხი.

- რა ვიცი, იი ფოშტას რომ დახთენ და გაცარცვეს, მგონია იმაზე, - პასუხობდა ნაცვალი.

მეორე დღეს სოფლის კანცელარიის დიდი ეზო გაიჭედა ხალხით. ჯერ გუბერნატორი არ მოსულიყო; ხალხი თავისებურად ჟიჟინებდა. ივლისის დღე იყო და ძლიერ ცხელოდა. კარგა ხანს უცხუნა ხალხს ცხვირ-პირში მწველმა მზემ და ბოლოს მოისმა ცხენების დგრიალი.

მოვიდა გუბერნატორი თავის ამალით. ხალხმა შესწყვიტა ჟიჟინი და ისე განაბული იდგა, გეგონებოდათ, გაქვავებულიაო. გუბერნატორმა ჯერ მიიხმო მამასახლისი და ერთი ვაი-ვაგლახი დააყენა, გზები არ ვარგა შენს საზოგადოებაშიო. შემდეგ გამოაცხადა: ავკაცობა გახშირდა, აგერ ფოსტა გამარცვეს და დაკარგული თქვენ, სოფლის ხალხს, გაწვებათ კისერზედაო. ამიტომ საჭიროა მავნე და შენიშნული კაცები თავიდან მოიშოროთ, “პრიგავორი” შეუდგინოს საზოგადოებამ და დასაჯოთო. საქმის სისრულეში მოსაყვანად თხუთმეტი დღის ვადა მისცა გუბერნატორმა. თხუთმეტი დღის განმავლობაში უნდა წარედგინათ “პრიგავორი” და შიგ მოხსენებული დასასჯელი მავნე კაცნი. ხალხს, რა თქმა უნდა, სიტყვა არ შეუბრუნებია გუბერნატორისთვის, ისე მიიღო გამოცხადება და შეუდგა საქმეს: იმ დღესვე ამოირჩიეს დეპუტატები და მიანდვეს საქმე, რომ სოფლის მაგიერ მოენახათ საეჭვო და მავნე კაცები, შეედგინათ განაჩენი და მიესაჯათ სასჯელი. პირველ დეპუტატად დავით დროიძე ამოირჩიეს. დავითმა სიამოვნებით მიიღო ამორჩევა, თუმცაღა შეეძლო არ მიღებაც.

როცა დეპუტატები საქმის გარჩევას შეუდგენ და საეჭვო და მავნე კაცები ჩამოსთვალეს, დავითმა დაასახელა, სხვათა შორის, სიმონა ძალამეც. რაც სიმონა საპატიმროდან დაბრუნდა, მას შემდეგ დავითს ტკბილად აღარ სძინებია:

“იმისთანა თვალით მიყურებს, კარგს არ მიზამს, რამე უნდა მოვუხერხოვო”, - ფიქრობდა და ეს იყო, ეხლა შემთხვევა მიეცა სიმონას თავიდან მოშორებისა. დავითისთვის წინააღმდეგობა აღარავის გაუწევია ამ შემთხვევაში; არ გაუწევიათ ერთი იმიტომ, რომ ეხათრებოდათ და წყენინებას ვერ უბედავდენ და მეორეც იმიტომ, რომ მას შემდეგ, რაც ერთხელ, ვითომც სიმინდის მოპარვის გამო, და მეორეხელ, დავითის ცხენის მოპარვის მიზეზით, სიმონა საპატიმროში იყო, დიახ, ამ ორ

შემთხვევას შემდეგ მეზობლებს სიმონა მართლადაც საეჭვო ადამიანად მიაჩნდათ, ხალხმა რა იცოდა, თუ სიმონა ორსავე შემთხვევაში ცამდის მართალი იყო. ხალხი უმეტეს შემთხვევაში ქვევრივით არის: რასაც ჩასძახებენ, იმასვე ამოიძახებს. გავლენიანმა დავითმა ჩასძახა, სიმონა მავნებელიაო, და ხალხიც იმეორებდა - მავნებელიაო.

დადგა ხალხის განაჩენის სისრულეში მოყვანის ვადაც. დაატოვებინეს სიმონას - სიმონასთანას, რასაკვირველია, ბევრს კიდევ სხვას, - ავადმყოფი დედა, ორსული ცოლი, გაუთოხავი ყანები და “პრიგავორის” ძალით ორის წლის ვადით უკრეს თავი საპატიმროში. ამ დღიდან დაწყებული, თავის დღეში ტანჯულს ქეთევანს, როცა ავადმყოფობას წამოუდგებოდა, მიჰქონდა არზა ხან სოფლის ყრილობასთან, ხან მაზრის უფროსთან, ხან გუბერნატორთან; ხან თხოულობდა, ხან იწყევლებოდა, ხან ილანძლებოდა, მაგრამ არა რა გაუხდა, - ვადამდი რაც გინდა ქენი, მაინც არ განთავისუფლდება სიმონაო, - ესმოდა ყოველგან.

XI

ოცდასამი აპრილი სოფელ წაბლისერში დიდი დღესასწაულია - გიორგობა. აუარებელი ქალი და კაცი მოიყრის თავს გიორგობის წინაღმით წმინდა გიორგის ეკლესიაზე ღამის სათევად. დილამდე ისმის სიმღერა, დავლი, დაირა, ცეკვა, თამაში. რაც გინდა ღარიბი იყოს წაბლისერელი კაცი, გიორგობას მაინც დაუთრობელს არ გაუშვებს თავის სტუმრებს. სადილიდგან დაწყებული მეორე დილამდე ისმის წაბლისერში თითქმის ყველა მოსახლისას “ჟამიერუმ” და “დალიე - დამილიე”.

დავით დროიძისას, რა თქმა უნდა, დიდი ღვინი იმართებოდა ყოველ გიორგობას. ხარის დაუკლავად არც ერთს გიორგობას არ გაუშვებდენ. დავითის ყველა შვილები საგიორგობოდ შინ იყრიდენ თავს. იმ წელსაც, რომელზედაც მე ლაპარაკი მაქვს, საგიორგობოდ დავითის შვილები ყველანი შინ იყვენ მოსულნი.

ღარიბი მეზობლები მიდიოდენ დავითისას და სიხარულით ეგზავნებოდენ დავითს და მის შვილებს, - ვინ პურისთვის, ვინ ღვინისთვის, და ვინც სად დასჭირდებოდათ. ისინი შესტრფოდენ დავითის ვაჟებს, რომლებიც ძვირფასის ტანსაცმელებით იყვენ მორთულნი. მეტადრე დიდი ყურადღება მიიქცია სოფელს წაბლისერში დავითის ერთმა ვაჟმა, ტიტკომ, რომელსაც პრაპორშჩიკის პაგონები ეკერა მხრებზე. წაბლისერში თავის დღეში არ ყოფილა აფიცერი. მართალია, უნახავთ კი სამხედრო კაცები ქალაქში და სოფლის კანცელარიაზე, მაგრამ ეგ სხვაა და თვითონ სოფელში რომ ეყოლებათ თავისისავე სოფლის შვილი, ის კიდევ სხვაა. ამასთან ტიტკო ლამაზი ყმაწვილიც იყო. ნამეტურ ქალები საიდან სად არ მოდიოდენ ტიტკოს სანახავად. ამ სანახავად მოსვლამ ბევრს მანდილოსანს ცუდი ხმაც დაუგდო, მაგრამ ამისი დარდი აღარავის ჰქონდა. იმ ხანად, რაც ბავშვი დაიბადა წაბლისერში, ვაჟებს ყველას ტიტკო დაარქვეს მშობლებმა. სადამოობით ტიტკო შეჯდებოდა თავის ოქროსფერ ბედაურზე და წავიდოდა სასეირნოდ. ამგვარი სეირნობაც პირველად ნახეს წაბლისერელებმა და ამას შემდეგ ბევრმა აქაურმა აზნაურის ოჯახმა შემოიღო სადამოობით ცხენით სეირნობა.

- დედავ, დედავ, რა ლამაზია! Какая красавица! სანეხვეზე ვარდი ამოვაო, რომ იტყვიან, აზა ეს არის, Я, брат, очарован! Эта сельская Венера! - აღტაცებით შეალაპარაკა ერთ სადამოს სეირნობიდან დაბრუნებულმა ტიტკომ თავის ოთახში, სადაც ერთი

თავისი ძმათაგანი დაუხვდა.

- რა იქნა, რა ნახე ასეთი? - სიცილით ჰკითხა ძმამ.

- აი, ის ძალადისა, ჩვენი მეზობელი გლეხის ცოლი! - უპასუხა აღტაცებულმა ტიტკომ.

- ვერ გავიგე, ვინ ძალადისა?

- აი, მამა რომ ამბობდა გლეხს ძალადეზე, მაშენიკი იყო, შემეშინა, ჩვენც არ გვავენოს რაო და "Тюрьма"-ში ჩავასმევიეო, იმისი ცოლი.

- ჰოო, მივხტი, ქეთევანის რძალი, დარიკო. იმის გულისთვის სხვებსაც ბევრი ადგება ყელზე ნერწყვი. მეც ბევრი ვსდიე, მარა არ იქნა, ვერას გავხტი. იმისთანა მიუკარებელი, ჯიუტი და გულგაუხსნელი არ მინახავს ჩემს დღეში!

- Что ты говоришь? რას ვერ გავხტითო! ქალი მოვინდომო და ვერას გავხტო! გინდა ჩვენს თავადებში საუკეთესო ქალი შევაცთინო. თვარა ეს ვინ არის, ერთი ლატაკი გლეხის ცოლი! ნებით არ იზამს, ძალა აქნევინებს. Нет, брат. ჩვენ, აფიცრებს, ასე არ გვიწერია კანონში: მოგვეწონა ქალი, конечно дело. ჩვენია!

- იქაურის რა მოგახსენოთ, არ ვიცი და აქ, ქეთევანას რძალთან ნებით ვერას გახტები და ძალით, არ გახსოვს, ქეთევანი თოფით რომ დასდევდა ვაჟკაცებს და აშინებდა? მართალია, მოაკლდა ღონეს, მაგრამ ამისთანობით მაინც ვერავინ შეებდავს. იცი? მამაჩვენს ეშინია ქეთევანასი, - სიმონას საქმეში მე ბრალი არა მაქო, ეფიცება, როცა ნახავს.

- Какой чорт, ქეთევანმა უნდა შემაშინოს! Вот скандал! ამდენი კაცი ერთ დედაბერს შეუშინებია! კაცო, ძალა თქვენ გაქვს, ფული თქვენ გაქვს და მაინც კი ერთი დასნეულებული დედაბრის უნდა გეშინოდენ და ცრუობა უნდა იფიცოთ მისი შიშით! Вот необразованный народ არ გესმით ცხოვრება! რა ოხრად გინდათ ის შეძლება და ფულები, თუკი დედაბერიც თქვენ შეგაშინებთ! ის კი არა, კრინტის დაძვრას ვერ უნდა გიბედავდენ მეზობლები, მაგრამ რომ არაფელი გესმით!

- შე დალოცვილო, არ გვესმის, არ გვესმის! კარგი დაგიჯეროთ, მაგრამ ეს ყველამ უნდა იცოდეს, რომ კაცს რომ გააძაღლებ, გიკბენს. ვინ იცის ჩვენი ცხენის ქურდობაში დანაშაული იყო თუ არა, მაგრამ ჩვენ მაინცდამაინც დანაშაულობა დავატეხეთ; დავატეხეთ იმიტომ, რომ შეგვეძლო საქმე კარგად წაგვეყვანა; მას ადვოკატიც არ ყოლია სიღარიბის გამო. ვინ იცის-მეთქინ, ვანბობ, ეგება ალალ-მართალი კაცი სამ წელზე მეტი დავალპეთ სატუსალოში. ახლა იყო და მამაჩვენმა - ცუდი თვალით გვიყურებს, დაგვწვავსო - აიყვანა და ქურდების "პრიგავორში" ჩააწერია. დღესაც სატუსალოში ზის. ამასაც აღარ დავაჯეროთ, შინ მივუხტეთ და ცოლი ძალით გავუუპატიუროთ? მან რომ ვედარაფერი გვაწყინოს, ქვეყანაა, ღმერთია... კაცმა რომ შეგვარჩინოს, ღმერთი არ შეგვარჩენს. მერე კიდევ იი ბიჭი სიმონაი იმისთანა შავი ჟამი ყაძახია, რომ ერთი თუ თავზე ხელი ეიღო, ჩვენს ოჯახს დაუქცევდეს არ მოარჩენს...

- იცი, ლევან, - გააწყვეტია ძმას სიტყვა ტიტკომ, - სიმდიდრე და ძალა იმითია კარგი, რომ ყველა შენს წადილებს აისრულებ. თუ ჩემი წადილები არ ამისრულდება, ხალხი, დედაბერი, ვიღაც ბიჭი და ყველაი მე შემაშინებს, მაშინ რა ჯანაზად ვაქნევ სიმდიდრეს? თუკი ის ბიჭი, სიმონაია თუ ვინცა, ჩვენი ვნება შეუძლია, მოიშორეთ თავიდან, ან სულ დააკარგვიეთ და ან მოაკვლევით. მაშ რათ გინდათ ის ფულები, თუ ეგეც არ შეგიძლიათ?

- შე კაი კაცო, დღეს ერთია ამისთანა სიმონაი, ხვალ ორი იქნება, ზეგ სამი და რა ვიცი, რამდენი დავაკარგვინოთ ან მოვაკვლევიოთ!

- რამდენი? რამდენიც საჭირო იყოს, იმდენი. არ იცი, რომ სიცოცხლე ბრძოლაა? ბურთი და მეიდანნი იმას რჩება, ვინც მძლავრია. სიმძლავრე ანუ ძალა ეხლანდელ დროში ფულია. ეს ფული თქვენ საკმაოდ გაქვთ, აიღეთ და მოიხმარეთ. რის გეშინიათ? მაგრამ ამას ეხლა თავი დავანებოთ, ერთი ეს მითხარი, ნუთუ ის ქალი უარს მეტყვის, ნუთუ არ გაუხარდება, მე რომ ის მომეწონა? მერე კიდევ აგერ ერთ წელზე მეტია თურმე, რომ ქმარი შინ არ ყოფილა. Нет, не поверю არ მეტყვის უარს. გაუხარდება კიდევ, ღმერთს მადლობას შესწირავს, რომ მე ის მომეწონა.

- გეტყობა ძალიან დაწვრილებით გამოგვიკითხავს იმ ქალის ამბავი. სად ნახე, ან ვინ გითხრა, ის არისო და მერე კიდევ მისი ამბები?

- გზის პირში რომ წყაროა, იქ ვნახე. მერე ჩვენს ფეფიკოს გამოგვითხე - ფეფიკოც იქ იყო - და იმან მითხრა ყველაფერი.

- ჩემის ფიქრით, ნებით არ იზამს და ძალით არ ღირს. ისე შენ იცი, შინჯე, თუ გინდა. ისევ იგივე ფეფიკო მოგიხერხებს, თუ რამ მოხერხდება. მაგრამ კიდევ ვიტყვი, არა მგონია.

- ის მე ვიცი, ერთი ფეფიკო დავიზარო! - ამ სიტყვებით გამოვიდა და დაუძახა მოჯამაგირეს - ფეფიკო მომგვარეო.

ცოტა ხანს შემდეგ მოვიდა ფეფიკოც, ქვრივი ერთი გლეხისა, რომელიც დროიძის სიახლოვეს ესახლა. ფეფიკო იყო შუახნის ქალი. ყმაწვილობისას, რადგანაც მშობლები ღარიბი ჰყავდა, სხვადასხვა დიდკაცის ოჯახში ემსახურებოდა მოახლედ. მერე ქმარი შეირთო, მაგრამ ქმარი ადრე მოუკვდა და დარჩა ფეფიკო ქვრივად ერთი მცირეწლოვანი ქალიშვილის ამარა ისეთ სიღარიბეში, რომ ზოგიერთი ადამიანი, შესაძლებელია, ფეფიკოს ადგილას მათხოვრობასაც დაიწყებდა. მაგრამ ფეფიკო მოხერხებული დედაკაცი იყო: კიდევ დიდკაცობაში დადიოდა. სძლვნობდა და იმათგან საჩუქარს, წყალობას იღებდა. ხან საცოლო ყმაწვილი კაცის და გასათხოვარი ქალი შუამავალი იყო და აქაც გასამრჯელოს იღებდა; ხან ვინმე ავადმყოფს დაუწყებდა სამსახურს და, მოკვდებოდა თუ მორჩებოდა ეს ავადმყოფი, ფეფიკო თავის ნამსახურს მაინც ართმევდა. ამასთან ხელობაც იცოდა - ჭრა-კერვა - და ცოტაოდენს იმითაც სარგებლობდა. ამგვარის ცოდვილობით გამოზარდა თავისი ქალიშვილი, მოიყვანა ვიღაც უსახლკარო ბიჭი, შერთო და ჩაისახლა სიძე შინ. ფეფიკოს მეზობლებში ზოგიერთნი ამბობდნენ: ``ფეფიკოს თავის დროზე საყვარლები ჰყავდა; ფეფიკო თავის ქალიშვილს, ქმრის შერთვამდისაც ურიგებდა ვიღაც-ვიღაცეებს და ქმარი რომ შერთო, მერეც ურიგებსო''. მაგრამ ამასთან ამასაც ამბობდნენ: ``ფეფიკო დიდკაცობაშია გამოზდილი, სიტყვა-პასუხი და ზდილობა იცისო''. ამ ზრდილობისთვის მეზობლები პატივსა სცემდნენ ფეფიკოს.

ტიტიკომ გაიყვანა ფეფიკო ცალკე და უთხრა:

- იცი, ფეფიკო, რისთვის დაგიბარე? ერთი საქმე უნდა შემისრულო.

- თქვენ ბატონი და მე თქვენი მოახლე, ბედნიერი იქნება ფეფიკაი, თუკი რამე თქვენი სასიამოვნო შეიძლო, - უპასუხა ფეფიკომ სიტყვამარჯვედ.

- დღეს რომ ქალი ვნახეთ, აი წყაროზე, შენ რომ მითხარი, ესა და ეს არისო, ის ქალი უნდა გამირიგო, უეჭველად... არა, უარი არ შეიძლება!..

- ვიცი, ბატონო, თქვენ უარი არ მოგეხსენება, მარა... ვაი, ძალღმა შეჭამა ფეფიკაი! უნდა მოგახსენოთ, რომ შეუძლებელია. ქვიშის საბელი რომ მიბრძანოთ, შევიძლებ, მგონია, და იმის შემძლე კი არ ვარ: ცოდვა გამჟღავნებული ჯობს, სამჯერ მივადექი იმ ერთ გლეხის გოგოს, გაუთხოვარი რომ იყო, მაშვინაც, მერეც, მაგრამ არაფერი გამიხთა. იმ მზაკვარმა ქეთევანმა მაინც სულ თავის ჭკუაზე გამოზარდა! თქვენ რომ მიბძანოთ, ზღვაში გადვიჭრები და იმ ქალთან ვერაფრის თქმას გავბედავ ამისთანაობაზე, დათხოვნილი ვყავარ.

- მაშ, ეს არის, უარს მეუბნები?! კარგი, გამაწბილე, თუ აღარ გინდა ჩვენი ოჯახი!

- ვაიმე, დალუპულს! რა ვქნა, რომ შეუძლებელი მიბძანეთ! მარა, გნებავთ, ენა მიმაჭერთ, უნდა გითხრა: რა თქვენი საკადრისია მუნიანი ყაძახის ცოლი! სხვაი ვინმე თქვენ რომ შეგეფერებოდათ, იმისთანაი მიბძანეთ და, თუ ქალი ვარ, აგისრულებთ.

- არა, ეხლა სხვაი არ მინდა, ის რაღაც ჟინათ მაქვს ჩაჭრილი გულში. ან რა არის აქ შეუძლებელი? ჩემთვის უნდა ხელმიუწდომელი შეიქნეს ერთი ლატაკი გლეხის ცოლი? ჩემ მაგიერ სიტყვას მიუტან და ის უარს იტყვის? არა, ამას ვერ დავიჯერებ.

- გლეხის რომ არის და გაუნათლებელი, ამიზა იტყვის უარს, აბა განათლებული თუ იყოს, ნეფის ქალიც ღვთის მოწყალებათ ჩასთვლის თქვენისთანა ანგელოზს.

- რავაც გინდა, ისე თქვი, ისე ამიღელდა სისხლი, რომ ის ქალი უნდა დამნებდეს! ის ქალი, სხვაი კი არა, ის! ძალით თუ ნებით, უნდა მოახერხო! თუ ჩემი თავი გინდა, უნდა მოახერხო!

ფეფიკო დაფიქრდა და შემდეგ უთხრა:

- კაი ბატონო, თავს გადავდობ და ან ნებით ან ძალით რამეს გავხთები.

- ასე, ჩემო ფეფიკო, და მე ვიცი შენი პატივისცემა!

- ვეცთები, უთხრა ფეფიკომ და წავიდა შინ.

XII

- რავა იქნება, ღამე არ უთიო, შვილო, სალოცავია ჩვენი, რამდონი ოჯახი ამოუხოცია ხატის ბრალს! ჯერ ცოცხალი მაინც ვართ და ერთი ოჯახიდან არ ევიდეს კაცი, ასე სალოცავის დავიწყება რავა იქნება! უნდა წახვიდე, შვილო, და ღამე უთიო.

- რა ვქნა, ბატონო? აქეთ შენ ავათ ხარ, აგერ ბაღანაი ძუძუზე მყავს. დეილოცა მისი დიდება, იცის ჩვენი საცოდავობა და არ გვიწყენს!

- რა ვუყოთ, შვილო, მერე რომ ავათ ვარ! ხატს თავისი უნდა. ბაღანაი ჩვენს მარიამს დუუტიე დილამდი, მარიამ არ წავა, ახალნალოგინეცია. ასე, ბაღანაი დილამდი მარიამს დუუტიე, დილას მოხვალ, ბაღანას დააძუძურებ და, რომ დარეკენ, ისევ წახვალ.

- შენი ნებაა, ბატონო, შენ უმფრო იცი, მარა ისე რიგი და წესი არ არის, ჩემი ქმარი ნაობახში ღპებოდეს და მე ღამის თევაში ქეიფს და თამაშს ვუყურო. თუ ღმერთი მაღირსებდა მის მოსვლას, მაშინ ღამის თევაშიც წვეილოდით და სალოცავსაც ვილოცავდით, თუ არა და არამც მიცოცხლია უიმისოთ ერთი წამი!

- შვილო, იმიზა უნდა კიდევ ღმერთს და ხატს ხსენება, რომ შინ არ გყავს. ეგებ გადმოხედოს ჩვენ საცოდავობას და არ დაგვიკარგოს ჩვენი მაცოცხლებელი. ვაი, ვინცხამ მე იგი ამდონ ხანს სანახავათ დამიკარქა, იმას დუუკარქე სააქაოც და საიქიოც! თუ უდანაშაულოთ კი დევეწვა, წმინდაო გიორგი, შენ დაწვი და დუუდაგე საცხოვრებელი! წადი, შვილო. წადი და შეეხვეწე შენს სალოცავს. უცოდველი

ადამიანი ხარ, შენსას გეიგონებს.

- ბატონო, შენ საწყენს ვერ ვიზამ, თუ არა, ჩემს ნებაზე რომ ყოფილიყო, არაფრამდი არ წევიდოდი. რალამც შენი ნებაა, წავალ.

ასეთ ლაპარაკში იყვენ გიორგობა წინდლით ავადმყოფი ქეთევან და იმის რძალი დარიკო. პირველის შვილი და მეორეს ქმარი სიმონა კი ამ დროს საპატიმროში იჯდა; იმის განთავისუფლების ვადას ჯერ კიდევ ბევრი უკლდა.

დარია სიმონამ ორსული დასტოვა. რამდენისამე თვის შემდეგ სიმონას დაპატიმრებიდან დარია დალოგინდა და მიეცა ვაჟი, რომელსაც ნათლობაში უწოდეს გაბრიელ, ბაბუას სახელი. სიმონას ჯერ არ ენახა თავისი პატარა გაბრიელ. მართალია, ქეთევანმა და დარიამ მოინდომეს ბავშვის წაყვანა საპატიმროში, ვაჩვენებთო, მაგრამ როცა უნდა წასულიყვენ, იმის წინა კვირით სიმონას შემონათვალის სიტყვა მოუვიდათ: “თუ ჩემი წყენება არ გინდებიან, ჩემთან სანახავათ ნუ მოხვალთ, მე არ მინდა ჩემს ცოლს აქანაი ვიგინდარებმა დაუწყოს ჩქმეტაო”. ამის შემდეგ დარია, რა თქმა უნდა, აღარ წავიდოდა.

ჭეშმარიტებაა, რომ ჯავრი და ნაღველი ადამიანს აჭკნობს, აჭლექებს, მაგრამ დარიას შესახებ არ გამართლდა ეს ჭეშმარიტება: თუმცაღა ამ ქალს თვალეზი ეწოდა ქმრის მოშორების დარლით ტირილის გამო, მაგრამ ლოგინობის შემდეგ მაინც ისევ გაიხვითქა, ისე გაივსო მისი ტანი, რომ ტყავში აღარ ეტეოდა, სილამაზეც ერთი ორად მოემატა. “აი ძაღლის საჭმელი აი! ამას ჭკუა აქ, მე ასე გავსუქთი! და ჩემი სიმონი კი ნაობახში დნება!..” - ბევრჯერ მწარედ მოუჩქმეტია დარიას ამ სიტყვებით თავისი ხორცი.

- ნუ, შვილო, ნუ, თავს ნუ შეიძულებ, ღმერთი არ გვიზამს, რომ ხორცის საგლეჯად გავგინადოს საქმე! რა ვქნათ, ცოტა კიდევ გევიჭიროთ და ღმერთი გვადირსებს, შენ ყოლიფერს მოესწრობი, ბაღანაი ხარ. მე რას მიყურებ, მიწაში მიმავალს! რა ჭკუაა, შენივე ხორცი შეგიძულებია და ძაღლსავით გლეჯ! მოგემატა! რა ვუყოთ, დამოწიფული და ტანი მოგემატა! - ეტყოდა რძალს ქეთევან, როცა შეამჩნევდა, რომ თავის ხორცს თვითონვე იგლეჯს და იჩქმეტსო.

- პირი დეიზანე, შვილო, ტანზე ჩეიცვი, ქალსავით წადი, ასე რავა იქნება! - უთხრა ქეთევანმა რძალს, როცა ღამისთევამი წასვლაზე დაიყოლია.

- არა, ბატონო, ამას ველარ დაგიჯერებ, არც პირს დევიზან და არც ძველს გევიძრობ, ასე რომ ვარ, ასე ამგვარათ წავალ.

- რას ჩივი, შვილო, გლახასავით წასვლა შენი ოჯახის და ქმარის შერცხვენაა!

- ბატონო, შენი ჭირიმე, დამეთხუე, არ მინდა და რა ვქნა!

- არ ვარგა-მეთქინ, არა!

როგორც იყო, ქეთევანმა დაიყოლია რძალი ახალის კაბის ჩაცმაზე, მაგრამ პირი კი ვერაფრის გულისათვის ვერ დააბანია.

ქეთევან და მისი რძალი რომ ამ ლაპარაკში იყვენ, ამ დროს ვიღაცა ქალმა დაიძახა გარეთ. “მობძანდი!” - გასძახა დარიკომ. “აქა მშვიდობა და ყოლიფერი კაი!” - შემოილაპარაკა სახლში და შემოვიდა ფეფიკო.

- რავა ხარ, ქეთევან? საცოდაო, არ მეიკეთე ცოტა მაინც? - ჰკითხა გულმტკივნეულობით ფეფიკომ ქეთევანს.

- ისე ჩემი შვილის დამღუპველმა მეიკეთოს! ლოგინიდგან ცეხლის პირში ძლივია

ჩამუალ, - უპასუხა ქეთევანმა.

- უი, საცოდაო, რაც შენ წვალეა გამოსწიე, ასეც რავა ხარ! ნუ გეშინია, ღმერთი მოწყალეა, ცოტა კიდევ მეითმინე და მოგივა შენი სიმონ! გუშინდამ ოსიკელია ლაპარაკობდა, “მერცხალსავით არის, ყველაზე უმფრო ფერ-ხორცზეაო”.

- შენი ჭირიმე, ფეფიკო, ამბავი შეიტყვე? კარგათ არისო? - ერთხმად ჰკითხეს რძალმა და დედამთილმა.

- არ გითხარი, მერცხალსავით არისო. რა უჭირს იმისთანა ვაჟკაცს! სიმონისთანა დევს კი არა, საცოდავებს და ავადმყოფებს აჟენენ ნაობახში ოთხ-ხუთ წელიწადს და იგინი იტანენ; ბეჩა, თქვენ ტყუილა დეიხოცეთ ჯავრით თავი! ასე არ ვარგა, გამოუცთელობა...

- შენს პირს შაქარი, ჩემო ფეფიკო, - ლოცავდენ კარგის ახალი ამბის მოტანისათვის ქეთევანი და დარია.

- ქალო, რას შრობი, ხომ მიხვალ ამელამ ღამისთევაში? - ჰკითხა ბოლოს ფეფიკომ.

- ჩემმა დედამთილმა არ დამაყენა, თვარა არ მინდოდა. მივალ, - უპასუხა დარიამ.

- რა ვუყო, ფეფე, სალოცავია ჩვენი, - სთქვა ქეთევანმა.

- რა ბრძანებაა, წავა, აბა რას იქს. ხატის და ჯვარის გახსენება და ხვეწნა ახლა უმფრო გინდებიან, - დაემოწმა ფეფიკო ქეთევანს.

- მერე ამას რა ვუყო, ვის ვანდო? - აჩვენა დარიამ თავისი ჩვილი ბავშვი, რომელიც მაღიანად სწოვდა რძეს დარიას სავსე ძუძუდან.

- ჯვარი გიწერია ჩემი თვალისაგან! რა ანგელოზია! თლათ მამაა გამოსახული, - სთქვა ფეფიკომ, როცა დახედა ბავშვს და მერე დაატანა: - ბეჩა, რა დიდი საქმეა ერთ ღამეს ვინმემ ბოვში შეგინახოს მეზობლობაში! შენც მაგიერს გადუბთი.

- ბატონო, აბა, რაღამც საშველი არაა, ასე ვიზამ: შვალამემდი ვათევე, შვალამეზე ჩამუალ შინ და ხვალ წირვაზე წავალ, - დაეკითხა დარია დედამთილს, მერე მიუბრუნდა ფეფიკოს: - შენ რას იზამ, შენ არ წამოხვალ ნაშვალამევს, ფეფიკო?

- მე? რა ვიცი, ეგება მეც ქე წამოვიდე. თუ არა და რა გიჭირს ამ ერთ წუთა გზაზე. მერე კიდევ მთვარით გადაკიანთებული იქნება ცა და მიწა. ახლა, ქალო, ძველი დროი ხომ არ არის, ადამიანს რომ ყიდდენ. ახლა გინდა დღეი იარე, გინდა ღამე, ფიქრი ნუ გაქ. - უთხრა ფეფიკომ.

- ვაჟო, მაინც ვთქვი, თვარა რამდონს მიაგია ღამე ზროხის საძებნელათ ტყეში! - იმედიანად სთქვა დარიამ.

- აკი არ ვთქვი! - დაუდასტურა სიტყვა ფეფიკომ. წამოდგა, “აგიშენოს” დაუტოვა მასპინძელს, მერე კიდევ დაეკითხა დარიას: “აბა ნამდვილ წამოხვალ ხომე, გამოგიარო”, და წავიდა შინ.

- აბა, ასე ქენი, რავაც თქვი: ნაშვალამევს დაბრუნდი და ხვალ წირვაზე წადი, - უთხრა კიდევ რძალს ქეთევანმა, როცა ფეფე წავიდა.

რომ მოსალამურდა, დარიამ ერთი კიდევ კარგად გააძლო გაბრიელი რძით, მერე დახედა: “დედავ, შვალამემდი ვინ მოსცილდება ამ ანგელოზსაო”, - ჩაკოცნა ბავშვი და წაიყვანა მეზობლისას.

როცა დაბრუნდა, გადაიკვა ახალი კაბა, რომელიც, რაც სიმონა დააპატიმრეს, მერე ზანდუკში ჰქონდა შენახული და ერთხელაც არ ჩაეცო, და დაუწყო ცდა ფეფიკოს. ცოტა ხანს შემდეგ ფეფიკომაც გამოიარა და ერთად წავიდენ ეკლესიაზე.

XIII

წაბლისერის წმინდა გიორგის ეკლესია სდგას ერთ ვაკიზურგიანს გორაკზე. უწინ აქ პატარა ქვის შენობა იყო ეკლესიად, ხალხის სიტყვით, ვითომ და თამარ მეფის დროს აშენებული. მერე ამ ეკლესიის მრევლთაგან ზოგიერთმა მდიდარმა კაცმა პატარა, ძველ ქვის ეკლესიას წუნი დასდო: “არ გვეკადრება, ეკლესია კი არა, კარავიო”, და გამოიწყეს ახალი ეკლესია, ერთი დიდი ქვის შენობა. მაგრამ ხალხს შეექნა საეკლესიო ადგილზე ცილობა; ზოგს უნდოდა ეკლესია სოფლის შუა ადგილას აშენებულიყო; ზოგი - სადაც ძველი ეკლესია იდგა, ახალიც იქ უნდა აშენდესო, ამბობდა. დავით დროიძე იმ მხარეს იყო, რომელსაც ახალის ეკლესიის აშენება ძველ ნაეკლესიარს ადგილზე უნდოდა. ამ დავის გამო ბევრი რევიზორი და კომისია გამოგზავნა სასულიერო მთავრობამ. მოგახსენებენ, ბევრი მათგანი ფულით ჯიბეგატენილი დაბრუნდაო. უკანასკნელად საქმე იქამდე მივიდა, რომ ერთი მხარე ხალხის მოთავე მოწინააღმდეგეებმა საიქიოს გაისტუმრეს - ღამე დაუხვდენ ჩუმად გზაში და მოჰკლეს. კარგა ხნის დავიდარაბის და დიდი ხარჯის შემდეგ დამტკიცდა ახალი ეკლესიის ასაშენებლად ისევ ის ადგილი, სადაც ძველი ეკლესია იდგა. შეუდგენ აშენებას. ამოირჩიეს დეპუტატები, რომელნიც მოჰყვენ და ას-ასი მანეთობით შეაწერეს ღატაკს გლეხებს ეკლესიის ასაშენებელი. გეგონებოდათ ჩინგისყაენის მეხარკენი მოსულანო, ისეთნაირად ბრუნავდენ სოფელში ამ ფულის აკრეფის დროს დეპუტატები, მამასახლისი, ხევისთავები და ყარაულები. ვის პროხას უყიდდენ, ვის - ხარს, ვის - სარჩო სიმინდს და ვის რას, ვინ მოსთვლის! ბევრი ღატაკი გლეხი კიდევ უფრო გააღატაკა ამ ეკლესიის აგების ხარჯმა. ბოლოს, ეშველა, აშენდა და, უნდა მოგახსენოთ, კარგი ეკლესიაც არის. ბევრს პატარა ქალაქშიაც ვერ ნახავთ ასეთ კარგ ეკლესიას.

ეკლესიას ერთი მხრით ტყე აკრავს; ეზო დაჩრდილულია ნაძვისა, ურთხლისა და ბზის ხეებით. აქ, ხეებს ქვეშ, მშვენიერი, დაცემული მინდორია. ერთ მხარეს აშენებულია საყარაულო და სენაკები - პატარ-პატარა ქოხები. სამრეკლოც მშვენიერია ამ ეკლესიაზე. მაინცდამაინც იაფად არც ეს სამრეკლო და ახალი ზარი დასჯდომია ხალხს. რასაკვირველია, ძვირფასი ზარი მდიდრების ჟინიანობით იქნა შექმნილი, თორემ ძველსაც არა უშავდა რა.

აი, ამ ეკლესიის ეზოში იყრის თავს ხალხი გიორგობის წინაღამით. დიდძალი ხალხი მოდის და დიდი თამაშიც იმართება ღამის თევის ღამეს. მოგახსენებენ, დიდს სამსახურს უწევს ზოგიერთს ამ დროს, ეკლესიის ეზოს რომ ტყე აკრავს, ისაო. თურმე, როცა ყმაწვილ ქალს და კაცს ერთმანეთის მზერით გული გაუხურდებათ, გასაგრილებლად ამ ტყეს აფარებენ თავს.

როცა ფეფიკო და დარია ავიდენ ეკლესიაზე, ხალხი საკმაოდ შეგროვილიყო და რამდენსამე ადგილს გაემართათ ცეკვა, სიმღერა და დაირა.

დავით დროიძეც აქ იყო თავისი ოჯახობით. ტიტკო ხან ერთს მოთამაშე გუნდს დახედავდა, ხან მეორეს და ხან მესამეს. რასაკვირველია, სადაც კი მიიტანდა თავის ბრჭყვიალს პაგონებს და სამხედრო ტანსაცმელს, ქალებს ნერწყვი ადგებოდათ ყელზე. როცა ფეფიკო დაინახა ტიტკომ, გასწია მისკენ. დარიამ მოარიდა თავი, გასწია და შევიდა ერთს სენაკში მონაზვნებთან. ფეფიკო გაჰყვა ტიტკოს იქით, რაღაც უთხრა, ისევ დაბრუნდა დარიასთან და შემდეგ დარიას შინ წამოსვლამდე აღარ მოშორებია,

თითქო კაი დედააო, ისე ატარებდა იქით და აქეთ. ცოტა ხანს შემდეგ ტიტკო და მისი მოჯამაგირე, დათიკაი წავიდენ სახლში. ერთს ადგილას დარიამ გული გადააყოლა ცეკვა-სიმღერას. მერე უცბად შემობრუნდა და სთქვა: - ვაიმე, მგონია დავაგვიანე! შვალამეზე ბეჯითათ მოვალ-მეთქი, მარიამს დავპირდი. შენ არ წამოხვალ, ფეფიკო?

- მე ველარ წამულა, ჩემი ქალიშვილი არ მიშობს. ან კი რათ გინდებვარ? დღეი და ღამე ერთია, - უთხრა ფეფიკომ.

დარიამ შეუმჩნევლად გადაიარა ეკლესიის ეზოდან, გამოადრო ერთი მსხვილი წვნილი ლობეში და ჩქარი ნაბიჯით გასწია შინისკენ. როცა იმ ადგილს მიუახლოვდა, სადაც გზა ტყით იყო დაჩრდილული, დარიას, ცოტა არ იყოს, შეეშინდა და თანდათან მოუმატა ნაბიჯს. გული საშინლად უცემდა.

ჯერ ნახევარიც არ გაევილო ქალს ეს ჩრდილი, რომ ვილაცამ უკანადან მაგრა მოუჭირა მხრებში ხელები. დარიას შიშისაგან სისხლი აუვარდა თავში, ისე რომ ვერც ხმა ამოიღო და ვერც ხელი გაანძრია. ამასობაში მძლავრმა კაცმა მოხვია მკლავები დარიკოს, და თითქოს მგელმა ბატკანო, ისე წაიღო ტყეში. ეს მძლავრი მკლავები იყო მკლავები დათიკასი, დროიძის მოჯამაგირისა, რომელიც ახლდა ტიტკოს და ასრულებდა მის ბრძანებას.

XIV

“ქალის ჭკუა! ჯერ თავი დეიკლა, არ წავალო და ახლა უყურე, თუ დილამდი არ დარჩეს ღამის თევაში?! ან რა გასაკვირალია, ბაღანაი ქალია. ჯავრიან გულს გადააყოლებს. საცოდავი, ამდონი ხანია ტირილიდან არ მუუსვენია მის თვალებს! დღეს ერთს მაინც გეიხედ-გამოიხედავს, თვალს წყალს დააღვეიებს. რომ არ დამეჩემებია, არც ქე აპირებდა წასვლას”, - აგრე ლაპარაკობდა თავის გულში ქეთევანი, როცა შუალამისას გამოიღვიძა და ჯერ კიდევ დარია არ მოსულიყო.

გათენდა. ხალხი დაბრუნდა თავიანთ სახლებში, მაგრამ დარია არსად ჩანდა. “რა ქნა ნეტაი, გადირია იი ქალი!.. ახლა რაღა უნდა საყტარზე! რა ვქნა, რა დიემართა, რომ არ ვიცი?!” - დაიწყო შფოთვა ქეთევანმა. მზე ამოვიდა და დარია კი არ ჩანდა. ქეთევანმა აფრინა პატარა ობოლი ქალი, რომელსაც თვითონ ზრდიდა, ფეფიკოსთან. “ფეფიკომ, მე არ ვიციო, ჩემთან აღარ ყოფილა მერეო”, - მოუტანა ქალმა ამბავი. “აბა იქნება მარიამთან გაათია ღამე; ბაღანაი იქინეი ჰყავდა დატიებულიო”, - იფიქრა ქეთევანმა და იქაც გაგზავნა პატარა ქალი. მაგრამ “აქანაი არ მოსულა და ბაღანაი ძალიან ტირისო”, - მოუვიდა პასუხად. შიში მაჩვენე, მუხლს გაჩვენებო, ამ ანდაზის არ იყოს, ქეთევანს დაავიწყდა თავისი ავადმყოფობა, ადგა, დაიბიჯა ჯოხი და გაჰყვა ამბის გასაგებად მეზობლობაში. მაგრამ ზოგი ეუბნებოდა, “არ გვინახავსო”, ზოგი - “ერთხანს კი იყო საყტარზე და მერე არ ვიციო”. საწყალი ავადმყოფი მოხუცი დიდხანს დადიოდა თავისი დასუსტებულის ფეხებით იქით-აქეთ, ბევრგან მუხლებმა უმტყუნა, საკვალეში ჩაეკეცა და ძლივს წამოდგა, მაგრამ მაინც ვერაფერს გახდა, ვერაფერი გაიგო რძლის შესახებ. “ფარცაგი აღარ არის ჩემ თავზე, მარა რაი რომ არ ვიცი! ძველი დროი რომ ყოფილიყო, ტყვის ყიდვა, ვიფიქრებდი, ფირალებმა დეიჭირეს-მეთქინ. ახლა ტყვის ყიდვა აღარ არის. თუ რჯულზე ხელი ეიღო და თავი შეირცხვინა, შინ მუუსვლელობა რაღა მაინც? თუ ვინმემ გაგვაბახა და თავს ლაფი დაგვასხა, ამდონს ხანს მაინც რაა!.. ვერაფელი გამიგია, გული მისკტება!..” - ლაპარაკობდა ქეთევანი გაგიჟებულსავით.

მზემ წამოიწია. გაისმა არემარეში დაწყნარებულ დილას ზუზუნ-ზუზუნით დიდის ზარის ხმა. ქეთევანმა უაზროდ გადაიწერა პირჯვარი და სთქვა: “კიდევ დარეკეს! ფარცაგი აღარ არის!” - ის ეხლა ხან ზედა კარს მივარდებოდა და იმზირებოდა გარეთ, ხან ქვედას. პატარა ქალი შეშინებული და თვალეზღაპრული უყურებდა თავის ბებიას, როგორც ის ეძახდა. უკანასკნელად ქეთევანმა აიღო ჯოხი და აპირებდა კიდევ სადმე წასვლას, მაგრამ ვერ გადაეწყვიტა საით, და ამიტომ გაჩერდა ჯოხით კართან. ამ დროს ვიღაცამ ცოფიანსავით შემოალო ქვედა კარი. ქეთევანი საჩქაროდ მიბრუნდა და დაინახა დარია. მაგრამ ვაი იმისთანა დანახვას! დარიას ადამიანის ფერი აღარ ედო; თმაგაწეწილი, კაბა დასვრილი და დახეულ-დაჭმუჭვნილი. ტუჩები ჩალურჯებოდა, ლოყები, თითქო სისხლი აღარა აქვს შიგაო, განაცრისფრებოდა, თვალეზღაპრულად უტრიალებდა, სულს ძლივს იბრუნებდა მოქანცულობისაგან.

- ქალო, გადირიე, თუ რას გავხარ?! - შეჰკვივლა ზარდაცემულმა ქეთევანმა.

- იმას ვგავარ, ჩემო დედამთილო, რომ თავიც დაღუპე და მეც დამღუპე შენი წუხანდელი დაჟინებული რჩევით!.. დამიჩემე, ხატი და ღმერთიო. ჩვენისთანა უბედურისთვის არც ხატია და არც ღმერთი!.. თუ იყოს, არც ასე იქნებოდა, მგელსავით რომ შემქამეს! არ დამეჯერა, ცოცხალი გეყოლებოდი. აწი რაღაი, გათავდა!.. მარა შენი რა ბრალია? ან შენ რა იცოდი, თუ კაცი და მგელი ერთი იყო! არ იცოდი და აგია! დედამთილო, ამას გთხოვ, სიმონ რომ მოვიდეს, უთხარი, შენის დამღუპველის შვილმა, ტიტკომ, ძალით მომერია და გაძღა ჩემი ხორცი-თქვა... ჰო, გაძღა!.. ჩემი არც ძალა გევიდა, არც ხვეწნა, არც ტირილი! მგელსავით წამათრიეს ტყეში! ტყეში, გზაზე რომ ტყეა! სანამ ჩემი ხორცი არ გაძღენ, არ გამიშვეს! ორი კაცი იყო, მომერია!.. რა უჭირს, იცის, მე აწი იგინს საწყენად ვერ მივსტობი! ვაი, ერთი დანა მქონებოდა!.. მარა, რომ გჭირია, მაშინ ვინ მოქცემს! სიმონს უთხარი: “არ გიღალატებ”, რომ გითხარი, ტყუილი დარჩა, ქვეყანაში თავი მოგჭრა შენმა ცოლმა, ერთ ღამეს სხვის ხელში იყო-თქვა. მართალია, ნებით არა, მარა სულ ერთია, ქვეყანა მაინც ეტყვის, გასცინებს, “ასეთ-ისეთის ქმარი ხარო”... მარა არ შეგარცხვენ, მე აწი კაცი ვეღარ მნახავს-თქვა... სიმონს არ ეკადრება შერცხვენა, კაი ვაჟკაცია... იმედათ მიმყოფა, რომ ჩემ წვალებას არ შეარჩენს ტიტკოს. დედამთილო, იი ჩემი პაწია გაბრიელაი შენ იცი, შენ მიჩოვილი ხარ ობლების დაზდას. ნეტაი ერთი მანახვა! არა, არ იქნება, გვიან არის!.. ამ ჩემი შერცხვენილი თვალეზღაპრულით რავა შეეხედება იმ ანგელოზს! ჩემი წაპილწული ბაგე არ მიეკარება! ვეღარ ვნახავ!.. გათავდა, ვეღარ ვნახავ!.. მშვიდობით, ოჯახო, მშვიდობით, სახლო, კარო!.. მშვიდობით, მშვიდობით, სიმონ!.. ერთი ამ ბოლოს შენი თვალეზღაპრული დამენახა სადმეიდან ჩუმათ! ერთს შეგხედავდი ამ ბოლოს, მეტს ვერ გავხედავდი! გაბრიელავ, ჩემო პაწა გაბრიელავ! ვის ხელში იქნები, ვინ იცის! აგატირებენ!.. უჩემოთ!.. გათავდა, მშვიდობით!

აქ ერთი დაიხარა დარია და აკოცა საკარულს. ის ისე ცოფიანსავით ამბობდა ზემოხსენებულ სიტყვებს, რომ ქეთევანს ვერ მოეხერხებია თავისი სიტყვის ჩარევა, თუმცადა კი მიხვდა, რაც მოსვლოდა დარიას და “ვაი, შერცხვენილს”, “ვაი, თავმოჭრილს”, “ვაი, გაბახულს”, “აგი გვაკლდა!” - წამოიძახებდა ის დარიას სიტყვებზე და ჩაიცემდა მკერდში გაცოფებულსავით ხელს. ამაზე მეტი ან რა ეთქვა, ან რა ექნა? ენუგეშებია რძალი, თუ გასწყრომოდა, ჯერ ვერ გამოერკვია, რადგანაც ეს

მისთვის თავზარდამცემი ახალი ამბავი ქარიშხალსავით უტრიალებდა გონებაში. დარიამ აკოცა თუ არა საკარულს, ისე გავარდა გარედ და გაქრა სადღაც, რომ ქეთევანს თვალის მოკვრაც არ მოუსწვრია. “ქალო, რას მიშობი, სა მიხვალ?! ვის უტიებ იმ ბაღანას?!” - დაედევნა ქეთევანი უკან, მაგრამ დარია კი არსად ჩანდა.

როცა სიმონას სახლში ზემოაღწერილი სცენა მოხდა, დავით დროიძის დიდის ოდის ერთ ოთახში ქვემომოყვანილი ლაპარაკი ჰქონდათ ტიტკოს და მის ძმას ლევანს:

- აიღეს ის შენი აუღებელი ციხის ძირი, - უთხრა ტიტკომ ლევანს.

- არა თუ! მართლა, შენ რაღაც ამბებში ხარ, გვიანაც დაბრუნდი. რა ქენი, გაარიგე რამე? - ჰკითხა ლევანმა.

- რა ვქენი და რაც დავიჭირე, გავქენი.

- თუკი დაიჭირე, გაქნიდი, რა თქმა უნდა! არა, მართლა?

- რა მართლა? დიდი საქმეა დატაკი გლეხის ცოლი თუ...

- ძალით, თუ ნებით?

- ძალით! სასაცილოა, ჩიტი მაინცდამაინც იქ დაჯდება, სადაც მახე უგია! თურმე რაღაც ბავშვი ყოლია, ასწია და შვალამეზე არ წამოვიდა შინ იმის გულისთვის! ჩვენ ეს წინდაწინ ვიცოდით ფეფიკოს სიტყვებისაგან. დავხითთ მე და ჩემი დათო გზაზე. დათომ მოხვია თავის მძლავრი მკლავები და, თითქო მგელმა ციკანიო, იფრინა ტყისაკენ. ქალი ჯერ შეშინდა და ხმა ვერ ამოიღო. მერე, როცა კივილი დააპირა, დათიკომ მისცა პირში ჩემი აბრეშუმის პლატოკი, მაგრამ დიდხანს კი გვაწვალა, კაცო! Чорт ее понери! კინაღამ ხელი არ ავიღე და არ წამოველ შინ ხელცარიელი. მაგრამ დათო, დათო ლომია! ისე მოღალა, ისე მოქანცა, რომ ბოლოს აღარც კი განძრეულა...

- დაიმორჩილე?

- დავიმორჩილეთ. მაგრამ, უნდა გითხრა, это прелесть. Я такой не видал, აგერ დარეკის დრომდე მყავდა. იცი, კაცო? ფული ვაჩუქე და როდი წაიღო! ალბათ ეშინია, სახლში რომ შეუტყონ, სცემონ.

- ნეტაი, ტიტკო, ეს საქმე შენ არ გექნა! ჯერე, რომ ქვეყანა შეიტყობს და სირცხვილია, მერე, იი ბიჭი, სიმონაი, ხომ გითხარი, ისეთი ჟამი ყაძახია, რომ ცუდ რამეს იზამს, თუ შეიტყო. დიდი ხანი აღარ აკლია იმის გამოშობას, - უთხრა უკმაყოფილოდ ლევანმა ძმას.

- ქვეყანა საიდან შეიტყობს? მე არ ვიტყვი და შენ. მერე, თუ უნდა, შეიტყოს, დიდი საქმეა, ქეთევანის რძალს შეეხენ! იმ ყაძახმა არაფერი გაბედოს, თორემ სულს ამოვართუმ! იცოდეს, რომ მე აფიცერი ვარ!

ძმამ აღარა უთხრა რა ტიტკოს, რომელიც გაცხარებული დადიოდა ოთახში. უკანასკნელ ტიტკო დამშვიდდა და დაიძინა.

XV

ქეთევანმა ბევრი უძახა დარიას, მაგრამ სამაგიერო არსაიდან ესმოდა. ბოლოს ერთს მეზობელს შეეხვეწა, გაგზავნა დარიას მშობლებთან, მოდითო, თვითონ კი დადიოდა ახლომახლო და ეძებდა. როცა დარიას დედა და ძმა მოვიდნენ, ქეთევანი შინ არ დახვდათ. “დარიეი გეიქვა, ბებიეი იმის მოსანახავად არის და თქვენც წამოდითო”, დაახვედრა პატარა ქალმა ამათ ამბავი. ამ ამბავმა თავზარი დასცა დარიას დედასა და ძმას, მეტადრე საწყალ დედას ენა ჩაუვარდა ჯავრით. გამოვიდნენ გარეთ, მაგრამ არ

იცოდენ, საით წასულიყვნენ მოსანახავად, ვერც ის გაიგეს, რა ამბავი იყო, რისთვის გაიქცა. ცოტა რომ მოშორდენ ეზოს, გაიგონეს ქეთევანის ძახილი: “დარიაო”. საჩქაროდ გასწიეს ქეთევანისაკენ და გაიგეს ყოველივე. დარიას დედას აქ სულ სიკვდილის ფერი დაედო ჯავრისაგან. პავლია გაიქცა მამასახლისთან. დარიას გაქცევა გაიგეს მეზობლებმაც. ზოგიერთი მათგანი - მათში ერია ფეფიკოც - გამოვიდენ ქეთევანის მისახმარებლად, დადიოდენ ვინ იქით, ვინ აქეთ, მაგრამ ვერა გაიგეს რა. მნახველი კაციც არ ჩანდა.

- ქალი რომ გასუქდება, ძმავ, იი მერე ავი სამწყესავია; ქალაქში წევიდოდა. წეესევიან რომე!.. - ამბობდა ერთი მეზობელი.

- შე დალოცვილო, ადამიანია იგიც. მისმა ქმარმა აღარ მეისვენა ავკაცობისაგან და აღარც ნაოხიდან გამოაყოფიეს თავი. ველარ მეითმინა დედაკაცმა და აგია! - პასუხობდა მეორე მეზობელი.

- ნამუსიანია, ნამუსიანია, კაცი ვერ მიეკარებაო, დეიჩემეს. ესეც თქვენი მიუკარებელი! თავის სოფელს აღარ დასჯერდა და ვინ ურჯულოებს ჩაუვარდება ახლა ხელში, ვინ იცის! - ეუბნებოდა ერთი მეზობლის ქალი მეორეს.

- მეხი კი დავაყარე მის თავს! თლათ წმინდათ რომ თავს ვერ შეინახავდა, აგი ვინ არ იცის, მარა ასე გაჭრა გაგონილა! - პასუხობდა მეორე ქალი.

- ვერ ჰხედავდით, ბატონო, რა თვალები ქონდა? იმ თვალის ქალი არ იქნება პატიოსნების გზას არ გადასცდეს, - უმატებდა მესამე.

მზე ჩავიდა და მშვენიერი, წყნარი და გრილი საღამო ჩამოდგა წაბლისერის მწვანე არემარეში. რამდენიმე ქალი და კაცი, დარიას მძებნელი, დაბრუნებულიყო და სიმონას სახლის წინ ჩოჩქოლებდა. ქეთევანი დაგდებულიყო მიწაზე და მოთქმა-ტირილით იწყევლებოდა და ილანძლებოდა. მარიამს მოეყვანა ჩვილი გაბრიელი და ამბობდა: “იმ უსირცხვილომ, ვინცხა ეშმაკს რომ წასდია, აგი ვის დუუტია? მე ჩემისთვის ვერ მომივლიაო”. ბავშვი საშინლად ჩხაოდა, ამბობდენ, მუცელი სტკივაო. მართალია, ქეთევანი ამბობდა: “დავითის ოჯახმა დამღუპა, ტიტკომ მოგვჭრა თავი, გამიბახა რძალიო”, მაგრამ მეზობლები კიდევ იმ აზრისა იყვენ, რომ დარია ღამისთევამი შეხვდა ვისმე და გაჰყვაო. თუმცაღა მზე ჩავიდა, მაგრამ ჯერ დღის სინათლე საკმაოდ იყო დედამიწაზე, რომ სიმონას სახლის უკან, ცოტა მოშორებით, გაისმა საშინელი ცივი კივილი. ხალხი გაიქცა ამ კივილზე და ნახა, რომ სწორედ იმ ადგილას მდინარეში (მაღამის ეზოსის სიახლოვეს ერთი პატარა მდინარე მიდიოდა), რომელსაც წაბლისერელები ტბას უწოდებენ, დარიას დედა ჩამდგარიყო და კიოდა.

- რა ამბავია, რაი?! - შეჰყვირა ხალხმა.

- აგერ არის, აგერ! მომეხმარეთ, მომეხმარეთ! - კიოდა საწყალი დედა და აჩვენებდა ხალხს ხელით ერთ ადგილს, სადაც თუმცაღა წყალი საკმაოდ ღრმა იყო, მაგრამ წმინდა კაშკაშა წყალში მაინც ჩნდა წყლის ფსკერზე რაღაც შავი საგანი.

- აი ცახოცი მისია, აქანაი ვნახე წყალში! მომეხმარეთ, ქრისტიანებო, ეგება ცოცხალი იყოს ჯერ კიდევ, - ტირილით აჩვენა დარიას დედამ ხალხს “ცახოცი” რომელიც წყალში ეპოვნა.

ხალხმა თვალის დახამხამებამდე გამოსჭრა გრძელი კავი, ერთი მოწიფული ბიჭი შევიდა ყელამდე წყალში, მოსდო კავი და გამოიტანა წყლის ფსკერიდან ნაპირზე ბნელი საგანი - ეს იყო დარიას გვამი. თუმცაღა ხალხი ბევრი ეცადა, ხან თავდაღმა

დაჰკიდა, ხან ფეხისგულში სცემა, ხან მდინარის პირზე არბენია, - დამხრჩვალის სული ჯერ კიდევ აქ იქნება და ეგება მოვიძიოთო, - მაგრამ დარია არ გაცოცხლდა. ამასობაში მოვიდა მამასახლისიც. ქეთევანმა და დარიას მშობლებმა განცხადება მისცეს: ტიტკო დროიძემ გააუპატიურა და თავი იმიტომ დაირჩოო. მაგრამ მამასახლისი, როგორც ეს ერთ დროს სიმონამ სთქვა, დავით დროიძეს ხელში ჰყავდა, და არა თუ არ მიიღო ქეთევანის განცხადება, პირიქით, მათრახით კინალამ არ სცემა საწყალ ქეთევანს: “შენ შენი ვეშაპობით თავი მუამულე, დაარჩვე და ახლა გინდა პატიოსან ოჯახს ჩირქი მოსცხოო”. იმ ღამეს მამასახლისი დავით დროიძისას დარჩა. მოგეხსენებათ, ამას შემდეგ როგორ წაიყვანდა საქმეს: “აიხსნა მეზობლების გამოკითხვით, რომ ოჯახის ვარამმა და ცუდმა მდგომარეობამ ქალი ჭკუიდან შეშალა და წყალში თავი დაირჩოო”, - იყო დარიას შესახებ მოხსენებული მამასახლისის პროტოკოლში.

XVI

როცა სიმონას პატიმრობის ვადა გაუთავდა და შინ დაბრუნდა, დედამ მიუტირა დარიას დარჩობა, მაგრამ სიმონას ერთი ცვარი ცრემლიც არ გადმოუგდია. ყოველივე საპატიმროშივე შეეტყო ერთის თავის მეზობლისაგან. სიმონას პატარა გაბრიელი ერთს მაღლიანს ქალს ჰყავდა გასაზრდელად აყვანილი. სიმონამ არც ამ ჯერ მისგან უნახავ შვილის ნახვა მოიწადინა. დედის სიტყვებზე: “ნახე, შვილო, შენი ვაჟი რა ანგელოზიაო”, მკვახედ უპასუხა: “დამანებე თავი, რა ნახვა უნდაო”.

შინ მოსვლის მეორე დღესვე სიმონა წავიდა საქირაოზე, სადაც რამდენსამე თვეს დარჩა. როცა შინ დაბრუნდა, მოიტანა ნაყიდი რევოლვერი, ხანჯალი და ბერდანის თოფი. დედას ძლიერ გაუკვირდა ამნაირი ახირებული საქციელი თავისი შვილისა. “გადასახადისათვის აგერ მოგვთხრიან, რა დროის ამების ყიდვა იყოო”, - ფიქრობდა ის, რადგანაც სიმონას თოფ-იარაღთან ტანისამოსიც ეყიდა და გამოწყობილი დადიოდა. მეზობლებში ხმა დაჰყარეს: “სიმონა ისეთე გამოჩაქურებულია, ახლავე ცოლს ითხოვსო”.

მხოლოდ ქეთევანი კი, როცა ყურადღება კარგად მიაქცია შვილის საქციელს, თავგანწირულების შიშმა შეიპყრო; “რა ვენა, რა მიწაში ჩევიდე! ამდონი ხანია შინ არის და ერთი საქმეზე ხელი არ მუყუყია. წავა, იმ მის ნაყიდ სიმინდს მოაფქოვიებს, მეიტანს და დააგდებს. თუ გამოუცხოვ, შექამს, თუ არა და იმიზაც არაფერს იტყვის. ერთი ღიმი მის პირზე არ დამინახავს. მუდამ ისე აქ წარბები მოყრილი, რომ ენის თქმაი ვერ გამიბედავს. მინდა ვუთხრა, ხელი გაანძრიე, ოჯახს ნუ დააქცევ, შვილი გეზდება, შენც ჯერ მოწიფული ხარ, კიდევ მოესწრობი ოჯახის მოწყობას-მეთქინ, მარა ვერ ვუბედავ. ღამე ძილიც რომ მოსვენებული არა აქ! ათას რაცხას კი ბოდავს: “აი თვალი გამოსთხარა, აი დაკლეს, აი მოკლეს!” გუშინდამ ცხონებული ჩემი რძლის სახელიც გაურია. ხან იმ ჩვენი ოჯახის შემჭმელების სახელებსაც იძახის ძილში: ტიტკო, დავით, ლევან და სხვებს. მეშინია, ჭკუაზე არ შეირყას! რა ვიცი, გასაკვირალია, იმდონი ფიქრით ადამიანს ტვინი ეერიოს თუ! ხანდახან ისე ცოფიანსავით მიექცევა სახე და თვალები, რომ შიშით თვალი მიბნელებდა. რაც დღე მუა, უმფრო და უმფრო ხმება, ძვალ-ტყავათ გადიქცა. რა ქნას უბედურმა?! რომ შემემძლოს, სამე მარჩიელთან წევიდოდი, მარა რომ აღარ შემიძლია! ახლა კიდევ მე ამომიჩემა და არ მაყენებს: წადი სენაკზე და წადიო. რას მერჩის, რამ შეაძულა ჩემი

დანახვა? ღმერთმა იცის, სანამდი შემეძლო, ჩემი ქალობა და ჯანი იმის გამოზდას გადავატანე. ახლა სახლიდან მაგდებს, სად უნდა წევდე აი უთვალყურო სნეული! ღმერთო, შენ მიუზღე, ვინც ჩემი ოჯახი ასე მოაქცია, ღმერთო, ჰკითხე დავითს!” - ქეთევანი აქ მოჰყვებოდა ტირილს.

მოაწია ოცდასამმა აპრილმა - გიორგობამ. დავით დროიძისას დიდ მზადებაში იყვენ, რადგანაც ტიტკომ ორი თავისი ამხანაგი ოფიცერი მოიყვანა სტუმრად. კარგი დარი იდგა და დიდ ხალხსაც მოელოდენ წაბლისერელები ღამის თევამი. როცა მოსაღამოვდა, სიმონამ გამოიღო თოფი მხარზე და გასწია ეკლესიისკენ. დღეს უნდა აესრულებია, რაც დიდი ხანია გადაწყვეტილი ჰქონდა, - უნდა მოეკლა ტიტკო და ერთიც კიდევ დავითის რომელიმე ვაჟი. “ერთის სიკტილი ვერ მოარჩენს ჩემ გულსო”, - ამბობდა გულში სიმონა. როცა ცოტა გაიარა, იფიქრა: “თოფიანს დამინახავენ, იქნება ეჭვი აიღონ და ვეღარ მუვახერხო; ჯობია, გზაში ჩავჯდები, სწორეთ იქინეი, სადაც ჩემი დარია ისეთე გამიუპატიურეს და გამოასალმენ სიცოცხლეს. მაცა, ჩემო დარიკო, გადავუხთი შენ მაწვალელებლს! გუშინდამ სიზმარი ვნახე, დარიკო არ მომეკარა, გეიქცა... რა მისი ბრალია?! ძალით დაიჭირეს და აწვალეს! მაგალონ, გადვუხთიო!” ამ ფიქრით მიაწია სიმონამ იქ, სადაც გზას ტყე აკრავს. გადაიარა გზის გადაღმა და დაიმალა ტყეში.

კარგა რომ მოსაღამოვდა, დაიწყო და განუწყვეტლად მიდიოდა ხალხი ეკლესიისკენ. მხოლოდ დავით დროიძე და მისი ჯალაბი კი ჯერ არსად სჩანდა. უკანასკნელ გამოჩნდა დავითიც, მაგრამ, გარდა უფროსი ვაჟისა და ქალებისა, შვილები არ ახლდენ, რადგანაც იმ დღეს დამთვრალიყვენ და ვეღარ შეეძლოთ ეკლესიაში წასვლა. “დავითს არ მოვკლავ, ეგდოს, გამწარდეს შვილების სიკტილით, ეს უკეთესი სასჯელი იქნება!” - სთქვა სიმონამ თავისთვის. - “დღეს არ გამოიარს, ხვალ გამოიარს, არ გამოიარს, შინ მივუხთებო”, - თქვა თავის გულში და წამოწვა ერთი ხის ძირში.

მშვენიერი ღამე იყო. ხალხში რწმუნებაა, რომ გიორგობას ქარებს ბრძოლა აქვთო: რომელიც მოერევა სხვებს, წელს ის ქარი იქროლებსო. მაგრამ იმ ღამეს სიოც კი არ დამრულა. მხოლოდ ალიონზე, თითქო ქვეყანამ ამოისუნთქაო, ერთი გაინძრა ხის წვერები და ისევ დადუმდა. სიმონას მთელი ღამე არ სძინებია, ხან ადგებოდა, ხან დაჯდებოდა, ხან დაწვებოდა. გათენდა, მაგრამ ისეთი სიცოცხლიანი, საამური დილა იყო, რომ გული ნეტარებას გრძნობდა.

წაბლისერი მეტად ლამაზი და შემკობილი მწვანე სოფელია. სიმონას ერთს დროს ძლიერ უყვარდა თავისი სოფელი, სხვა სოფელში დიდხანს გაძლება არ შეეძლო, მაგრამ ეხლა კი მის თვალში ფასი აღარ ედო არც ამ მშვენიერს დილას და არც მის ლამაზს სამშობლო სოფელს. ის ეხლა არემარეს აღარ უმზერდა, მისი თვალი გზისკენ იყო მიპყრობილი, იმ გზისკენ, სადაც ტიტკოს უნდა გაევილო. მხოლოდ ერთხელ გადახედა სიმონამ სოფელს და სთქვა: “რა გიშავდა, დავით, ამ ღვთის გაჩენილ ქვეყანაში მეც მეცხოვრა და შენც! ორივე დევეტევოდით. ჩემი გასრესა რომ შეინდომე, არ იცოდი, მეც სამაგიეროს გადაგიხთიდი!” ეხლა მოაგონდა სიმონას ერთის პატიმრის ნათქვამი. სიმონამ ჰკითხა: “სულის წაწყმედის არ გეშინია, ადამიანს რომ კლავ?” პატიმარმა, თურმე უპასუხა: “ჩემთვის ეს ქვეყანა ჯოჯობხეთად გადააქციეს და ჯოჯობხეთში სულზე არავინ ფიქრობსო”. “დიახ, დავითმა ეს ქვეყანა ჯოჯობხეთათ

გადამიქცია. დავითი და მისი შვილები ჩემზე გამოცთილებიც არიან, ნასტავლიც არიან. იგინი არ უფრთხილდებიან სულს და მე რა ვარ, რომ მოვუფრთხილდე! ჩემდა არც სტავლა მოუცია ვინმეს და არცა რაი! ერთი მუშაკაცი ვიყავი, გასაწყლეთათ მომინდომეს, თავზე ხელი ამადლებიეს და აგია, ნახონ, თუ კაია თავზე ხელადებული კაცი!” - ელაპარაკებოდა სიმონა თავის თავს.

მზემ წამოიწია. გაისმა წაბლისერში ზარის ხმა. სიმონას აქ უფრო მოუსვენრობა დაეტყო: ტუჩებს იკვნეტავდა, ცხვირის ნესტოები ებერებოდა, თოფს მაგრა უჭერდა ხელებს. ხალხი განუწყვეტლად მიდიოდა ეკლესიისკენ. ცოტა ხნის შემდეგ გაისმა მათრახის გატყლაშუნება. ტიტკო მოათამაშებდა თავის ოქროსფერ ბედაურს. ყველაზე წინ ის მიდიოდა და ხანდახან მობრუნდებოდა ძმებისა და რძლებისკენ. ერთი ლამაზი, კოპწია რძალი და ტიტკო ძლიერ საეჭვო თვალთ უყურებდენ ერთმანეთს, - ეტყობოდათ, ნახშირჭმული იყვენ, როგორც ამბობენ ასეთს შემთხვევაში. დავითი იჯდა ერთ მსუქან ცხენზე და ისეთი მხიარული სახე ჰქონდა, რომ იტყოდით: ცისა და ქვეყნის ნეტარება ამის ხელთ არისო. დავითი რაღაცაზე ხელების ქნევით ებაასებოდა თავის სტუმარს ოფიცრებს. სიმონა გამოძვრა ხეებში, მოვიდა გზის პირას და თოფმომართული ამოეფარა ერთს ხეს. ტიტკომ შეაჩერა ერთ ადგილას ცხენი, დაუძახა თავის ძმას ლევანს და უთხრა:

- აი, აქ იყო. ე მანდ რომ მოაწია, დათომ მოჰხვია ხელი და გადაიტანა ტყეში. ნეტა რას ამბობს ის გლეხი, ხომ არაფერი გაუბედავს?

- არაფელი გამიგონია. ახლა ამბობენ, ცოლს თხოულობსო, - უპასუხა ძმამ.

- აკი გითხარი, რა უნდა გაბედოს? უკეთესია მოვიდეს და ფულს მივცემ. ვაგლახია, ასეთია, ისეთიაო. Какой порт! როგორ შეუძლია გაბედოს! სულს ამოვადრობ პირში.

- ვნახოთ ვინ ვის ამოადრობს, - ჩაილაპარაკა სიმონამ და მიაღო თოფი ხეს. როცა ტიტკო დაუპირდაპირდა ამ ხეს, თოფმა დაიჭექა და ტიტკო უსულოდ დაეცა მიწაზე. მშობლები, რძლები და ძმები წივილ-კივილით მიცვივდენ ტიტკოს. არავინ იცოდა, საიდან გამოვარდა თოფი. ამ დროს გავარდა მეორედ თოფი და ტყვიამ გააგორა დავითის მეორე ვაჟი, ლევანიც. “ჯერ აგიც კმარა, სხვაი მერეო”, - დაილაპარაკა სიმონამ და მისცა ტყეს თავი.

დავითი იგლეჯდა წვერსა და ულვაშს, ცოფიანსავით დარბოდა აქეთ და იქით, მაგრამ მკვლელი ვერ იპოვნა.

XVII

დეკემბერი იყო. ძველს, თხუთმეტი დღის წინად მოსულ თოვლს ნელ-ნელა ემატებოდა კიდევ ზემოდან. ხანდახან დაუბერავდა ქარი და აათამაშებდა ჰაერში თოვლის ნაფერფლებს, ფანტელას. სოფელს წაბლისერში რამდენისამე მოსახლე კაცისას იდგენ ყაზახები თავისის ცხენებით. მასპინძლები შეკუჭულიყვენ პატარა სახლებში, ოდას დაჰპატრონებოდენ ეს მოუწვევარი სტუმრები და თავისებურად მოეწყობთ. ისეთი პალოები და ლურსმები კი დაეკრათ სუფთა ხის კედლებში უნაგირებისა და სხვა რამეების დასაკიდად, ისე დაეხეთქათ კედლის ფიცრები, რომ მნახველს გული მოუკვდებოდა. იმათი შიშით ქალები გარეთ ფეხს ვედარ ადგამდენ. ამბობდენ სახლებშიაც მიდიან და ურიგოდ ეპყრობიან მანდილოსნებსაო. გლეხობაში დათარეშობდენ მამასახლისი და მისი ხელქვეითები “ეკუციის” ხარჯისთვის. ამ “ეკუციის” ხარჯს თავიანთი ჯიბისთვისაც ბევრი გამოაყოლეს და აყოლებდენ კიდეც.

ხალხს წელში სწევტდა ეს ხარჯი. ფული რომ აღარ აუთავდათ, სარჩოს - სიმინდს, ღომს და საქონელს აძლევდენ, მაგრამ არ იქნა, მაინც ვერ აუვიდენ. თუ ცოტა დაუგვიანდებოდათ ეგზეკუციის ხარჯი, სადაც წაახელებდენ ხარს, ძროხას, ღორს კლავდენ და მიჰქონდათ. თუ პატრონი გამოცხადდებოდა და დავას დაუწყებდა, ჩემიაო - მათრახი და მისი ჯანი! ასეთს ააყოლებდენ ზურგზე, რომ, ცოლ-შვილი რომ დაეკლათ ამის შემდეგ, ხმას ვერ ამოიღებდა. “ვაი ჩვენს გაჩენას, ამოგვართვეს პირში სული!” - გმინავდა ხალხი და ცდილობდა ერთს მეორე აეფარებია წინ, ესე იგი, თავისი თავი გამოეტანა და მძიმე ტვირთი მოძმესთვის დაეტოვებია. როცა ერთს ევანიკას ადგებოდენ კარზე ხარჯისთვის, ის მეორე ევანიკასკენ იშვერდა ხელს - იმას გადაახდევით, მე არაფერი მაქვსო. მაგრამ ვერც ერთი თავს ვერ იფარავდა, - ყველას ახდევინებდენ.

ყაზახები ჩაეყენებიათ წაბლისერში იმიტომ, რომ აგერ სამს წელზე მეტი იყო, რაც სიმონა ძალაძე ფირალად გავარდა და შიშის ზარსა სცემდა თავის მტრებს. კარგი ხანი იყო მას შემდეგ, რაც დავით დროიძის დიდი ოდა ცეცხლს მისცა. ამას გარდა, სიმონას აბრალებდენ მაზრის უფროსის დაჭრას, პრისტავის მოკვლას, ფოსტის გაცარცვას და ბევრ ამგვარს რასმეს, - ყველა ეს დანაშაულობა მოხდა სიმონას გაყაჩაღების შემდეგ. გაზეთები უიმისოდ არ მოიხსენებდენ ყაჩაღ ძალადმის სახელს, რომ არ დაემატებიათ სიტყვა “ლეგენდური”. ხალხში ხმა იყო გავარდნილი, რომ სიმონას ტყვია ვერას ავნებსო. სიმონა ხან მარტო იყო და ხან მთელი ბრბო ახლდა. პოლიცია რამდენჯერმე დაეცა თავს, ორი-სამი ამხანაგიც მოუკლა, მაგრამ სიმონა გადარჩა და გაიქცა. დავით დროიძე მწარედ დაღონებული დადიოდა და შესჩიოდა ქვეყანას: “არ გცხვენიათ, ერთმა ბიჭმა რომ აგვიკლოო”. ეხლა აგონდებოდა დავითს, სიმონას რომ უთხრა: “აბა შენ და აბა მეო”. ეხლა მიხვდა, რომ ბედნიერება უსამართლო ძლიერებასა, ფულებსა და სხვის დაჩაგვრაში არ ყოფილა. ეხლა მიხვდა, რომ თავზეხელაღებული ადამიანი საშიში ყოფილა, დიახ, ეხლა, როცა მისგან გაბოროტებულმა სიმონამ ორი შვილი თვალწინ მოუკლა, საცხოვრებელი ცეცხლით გადაუბუგა და კიდევ, ვინ იცის, რას დამართებდა.

იმ დროს, როცა სოფელს წაბლისერში ყაზახები იდგენ, ამ სოფლის ერთ კუთხეში, ერთს პატარა, ნახევრად სახურავდარღვეულ სახლში ცხოვრობდა ორი საბრალო არსება - ერთი დაუძლურებული დედაბერი და ერთი მცირეწლოვანი პატარა ქალი. ერთი იყო სიმონა ძალაძის დედა და მეორე - ამის ნათესავი ობოლი ქალი. ორივეს ისეთი დაფლეთილი ტანსაცმელი ეცვა, რომ სხეულს ძლივს უფარავდა. ამათ ლოგინს შეადგენდა ერთი ჭუჭყიანი, დაკონკილი, თხელი საბანი და ერთი ძველი ჭილობი, შეშა ამათ არ მოეპოვებოდათ, გარდა იმისა, რომ ფეხშიშველა პატარა ქალს შემოჰქონდა ხანდახან მის მიერ ხევს ქვეშ ანაკრეფი პეწკები და ან ქეთევანი მუხლების კანკალით გავიდოდა გარეთ, ხის ტოტს ან კუნძს მოიძევდა და შემოიტანდა. კიდევ კარგი, რომ პავლია, სიმონას ცოლის ძმა, რომელიც ეხლა დაჭერილი იყო, - ყაჩაღებს მაღავსო, აბრალებდენ - სიმინდს აძლევდა ამ საცოდავებს, თორემ შიმშილით დაიხოცებოდენ. ან ვინ უპატრონებდა? ხალხი, რომელიც იმდენს ვაი-ვაგლახში ჩავარდა სიმონას ყაჩაღობის გამო, ლანძვით იხსენიებდა ქეთევანს: “სულძალიანი! გამოზარდა ვეშაპმა ქვეყნის სიავკაცე და ახლა სულს გვხთიან მისი გულისთვისო”. დამწვარზე მდულარე გადაასხესო, რომ იტყვიან, იმისი არ იყოს, აქეთ სიმონა ყაჩაღად

იყო გავარდნილი და იქით კიდევ ქალიშვილი, მაგდანა, რომელიც ქმართან უკმაყოფილოდ ცხოვრობდა, სადღაც გაიქცა, დაიკარგა. ზოგი ამბობდა: ვიღაც რუსს წაყვავო. იმასაც ლაპარაკობდენ, რომ ქმარმა მოკლა ჩუმადაო. ამ გარემოებამაც ბევრი სალაპარაკო მისცა ხალხს ქეთევანის შესახებ. “ბატონო, თითონაც უნამუსო იყო, მისი შვილებიც იმისთანაი გამევიდაო”. მთავრობასთანაც ცუდად იყო დაბეზღებული ხალხისაგან, მეტადრე დავითისაგან, ქეთევანი. “დედის ბრალია სიმონას გაფირალეზაო”. ამიტომაც იყო, რომ მაზრის უფროსმა სოფლის კანცელარიაში დააბარებია ქეთევანი და მათრახით აცემია. “წათრიეთ სატუსალოში ეს ქოფაკი, ესა!” - დაიყვირა, როცა ქეთევანი ცემისაგან წაიქცა. რამდენიმე დღე და ღამე გაათევიეს ქეთევანს მაზრის უფროსის ბრძანებით სოფლის საპატიმროში, მერე ისიც ზამთარში. ასე მიდიოდა ქეთევანის ცხოვრება, ქეთევანისა, რომელსაც ხვედრმა ამდენი მწარე ნაღველი დააღვია.

- ბებია, სიმონ ბიძიეი რომ მუა შინ, დიდ ცეცხლს დაგვინთებს, შენც და მეც პელანგს გვიყიდის, - დაუწყებდა ტიტინს პატარა ქალი.

- კი, შვილო, კი, - ეტყოდა ქეთევანი და მოჰყვებოდა ტირილს და წყევლას. ვინც ჩემი შვილი დამიკარქა, ასე და ისე მოუვიდესო. ქეთევანს ახსოვდა, რომ გიორგობის წინა დღე იყო, როცა მისი სიმონ შინიდან გავიდა. იმ დღიდან დაწყებული თვალი აღარ მოუკრავს სიმონასთვის. მის ეზოს, მის სახლს, მის კარს - ყოველივეს დარაჯი ადგა დავით დროიძის საჩივრის გამო. ერთხელ ქეთევანს ვიღაც სანდო კაცის ხელით სიმონასაგან გამოგზავნილი ფული მოუვიდა, მაგრამ ქეთევანმა არ მიიღო: “მე მისი ნახვა მენატრება, თვარა აგი რათ მიხდა, ამ სიკვტილის ჟამს ნაქურდალის ჭამას ხომ არ დავიწყებო”.

XVIII

გავიდა რამდენიმე წელიწადი. ქეთევანი დიდი ხანი იყო, რაც სამარეში იწვა. მის საფლავზე ისეთი ბალახი ამოსულიყო, რომ ვერც კი შეატყობდით, აქ ერთს დროს ადამიანი დაუმარხავთო. ძალადის მიდამო გაპარტახდა, შალდამად გადაიქცა: პატარა სახლი, საძროხე, საღორე და ფაცხა დალპა და ჩაინგრა. სახლის კედლები ჯერ კიდევ იდგა, მაგრამ ისე, რომ მის დანახვაზე საშინელი სევდა მოგაწვებოდათ გულზე. მეზობლის ქალები და ბავშვები, როცა გაივლიდენ ამ ყრუ მიდამოს სიახლოვეს, “წმინდა გიორგი, დამიფარეო”, გადაიწერდენ პირჯვარს და გადააფურთხებდენ სახლისკენ.

წაბლისერის გლეხკაცობას ბევრი რამ გადახდა თავს ამ დროს განმავლობაში. ბევრი “ეკუცია”, “პრიგავორობა” და სხვა ამგვარი გამოსცადა. ხალხის რიცხვმაც მოიმატა. მაგრამ სამაგიეროდ უყმა იკლო, ტყე ახლომახლო გაიკაფა, შეშამ იძვირა, ტყეში ნადირი (გარდა მგლებისა და ტურისა) და წყალში თევზი გაძვირდა. მამულის პატრონებმა ღალასა და ბაჟს მოუმატეს. გლეხობას შრომა, სიღატაკე და გადასახადი დღითი დღე ემატებოდა. უსწავლელობა და სიღატაკე ბადებდა ხალხში შურს, მტრობას, გაუტანლობას, სიმხდალეს, გარყვნილებას და ათას სხვა ცუდ ზნე-ჩვეულებას.

ფირალს სიმონა ძალაძეს ჯერ კიდევ შიშა და ძრწოლაში ყავდა თავისი მტრები. ორჯერ დაიჭირეს, მაგრამ ორჯერვე გაიქცა. დასჭრეს, მაგრამ მორჩა. სიმონა ხან გაქრებოდა, გადაიკარგებოდა სადმე, ხან ისევ გამოჩნდებოდა და მაშინ - ისევ ყაზახ

რუსები და სოფელი წაბლისერი, ისევ “ეკუცია” და მისი ხარჯი. სიმონას გარდა, კიდევ გაყარდა რამდენიმე სხვა კაციც, რომელთა სახელი ისე გავარდა, რომ ცოტა უკლდა, პირველობა არ ჩამოართვეს სიმონას ფირალობაში. მთავრობა ხმარობდა ზომებს ავაზაკობის მოსასპობად, მაგრამ ეს ზომები ხალხს უფრო უარეს შავ დღეს აყენებდა, ვიდრე თვითონ ყაჩაღები და მათი მოქმედება.

დავით დროიძე? დავითის საქმე უკუღმა დატრიალდა: ის შვილი, რომელიც პოლიციაში ჰყავდა სეკრეტრად, რაღაც ყალბი ქაღალდის შედგენისათვის ციმბირში გაგზავნეს. მეორე შვილი მოუკვდა; უფროსი შვილი, რომელიც მანუფაქტურით ვაჭრობდა და, რომელმაც ჯერ კარგ სიმაღლეზე აიწია ამ ვაჭრობაში, ბოლოს გაკოტრდა და ყოველივე, რაც კი რამ ებადა, ვალში გაუყიდეს, ამის შემდეგ ჯავრისგან ლოთობას მიჰყო ხელი და საშინელ მდგომარეობამდის მიაღწია. ამის ლამაზი ცოლი კი გაიქცა და ვიღაც ერთ ყმაწვილ ვაჭარ კაცთან ცხოვრობდა უგვირგვინოდ. თითონ დავითი დაბერდა, წელში მოიხარა, ჩამოჰკუნა. თავის დღეში უმუშეირი, ის ეხლა მოხუცებულობისა და უძლურების დროს თავისი შრომით და თოხით ცხოვრობდა, ხვნეშა-ოხვრაში ატარებდა სიცოცხლეს: ხალხმაც დაჰკარგა დავითისადმი პატივისცემა. “ძმავ, უსამართლო სიმდიდრეს ბოლო მწარე ექნებოდა, არ იცოდა? თუ უსამართლო არ იყო, სიდან გამდიდრდა? ხელზე ტყავი არ მაქ ნამუშეირი და მაინც თავი ვერ ამიწევია, მას ერთი ოფლი არ გადმოსდენია და სასახლე გამოჭიმა! ღარიბი მწერათ აღარ მიაჩთა! იმ ბიჭს, სიმონას, მისმა საქმობამ გააციებია ოჯახი და დააწყებია ფირალობა”, - ამბობდენ მეზობლები ეხლა დავითის შესახებ. თავს აღარავინ უკრავდა. ეხლა სხვა დავითები და სიმონები გამოვიდენ სცენაზე.

ერთ ზაფხულის დილას წაბლისერში გაისმა: მოკლესო. ხალხი მიეჩქარებოდა მოკლულის სანახავად და უერთდებოდა ერთ ადგილას შეჯგუფულს ქალბსა და კაცებს. ხიდის თავში, გზის პირას, იდო ერთი ვაჟკაცურის სახისა და ტანის გვამი, რომელსაც შავს წვერ-ულვაშში და ლომის ფაფარსავით გადაყრილ თმაში აგერ-აგერ თეთრი ბალანი გამორეოდა. მიცვალებულს ეტყობოდა, რომ მიმზიდველის შეხედულობის კაცი უნდა ყოფილიყო სიცოცხლეში. ისე ორი-სამი დღის მკვდარი უნდა იყოსო, იფიქრებდა ამ გვამის მნახველი, მაგრამ ჭრილობა და შიგ ახალი სისხლი ამტკიცებდა რომ აი, ამ საათში მოუკლავთო. ჭრილობა ჰქონდა როგორც ტყვიისა, ისე ხმლისა. ეს გვამი გახლდათ სიმონა ძალადისა, რომელიც ერთ დროს სამაგალითო მუშა გლეხი იყო და შემდეგ განთქმული ყაჩაღი. სიმონა მოეკლა თითონ პოლიციის პრისტავს თავის საკუთარი ხელით, როგორც თითონ პრისტავი ამბობდა, რომელიც ეხლა აქ ბრძანდებოდა და ოქმსა სწერდა ამ საქმის შესახებ. როცა პრისტავმა ოქმის წერა გაათავა, მიუბრუნდა ხალხს და დაუწყო ლანძღვა: “თითონ თქვენც ასეთი რაზმონიკები ხართ, ავ კაცს ინახავთ! მე რომ გადამაყოლეთ ამის სიკვდილს, განა თითონ არ შეგეძლოთ? ორი დღე შინ აღარ გამითევია, ტყეში ვდარაჯობდი და დღეს ძლივს მოვუღე ბოლოო”. ხალხი მდუმარებდა, ბევრს ტირილიც მოსდიოდა, რომ გაახსენდა “იი კაი, მარჯვე მუშა ბიჭი, სიმონაი”, მაგრამ ეშინოდა და თავს იმაგრებდა. ბოლოს ხალხმა წაიღო გვამი და დამარხა, მგონია, დაუკურთხებელს მიწაში.

კარგა ხნის შემდეგ, როცა პრისტავმა ყაჩაღი ძალადის მოკვლით ორდენი მიიღო, სოფელს წაბლისერში ყველამ იცოდა, რომ სიმონა არავის არ მოუკლავს, თითონ მომკვდარიყო ავადმყოფობით, მამასახლისს და პრისტავს მოეხერხებიათ, ემოვნათ

მიცვალელების გვამი, დაეჭრათ, დაჭრილში ქათმის სისხლი ჩაესხათ და ამ გვარად ახალმოკლულად გაესაღებიათ. ერთი აზნაური დიდხანს ამბობდა: “კაი ასი მანეთი ჩამითვალეს ჯიბეში, - არ გაგვამხილოო”.

სიმონას ობოლი, გაბრიელა, ეხლა კარგი ხნის ბიჭია; მოჯამაგირობით ცხოვრობს. მამას ვერ იცნობდა. როცა უთხრეს “მამა მოგიკლესო”, მხოლოდ მაშინ მოაგონდა, რომ ერთხელ, - მაშინ გაბრიელა ექვსი წლისა იქნებოდა, - შუალამისას გააღვიძა ძიძამ და უთხრა: “მამაშენი მოვიდაო”. გაბრიელამ გაახილა თვალი და დაინახა ერთი შეთოფიარაღებული კაცი, რომელიც საკოცნელად მივიდა მასთან, მაგრამ გაბრიელა ატირდა და კოცნის ნება არ მისცა. “აი სწორედ ის კაცი მუუკლავთო”, - გაიფიქრა გაბრიელამ და დავიწყებას მისცა ეს ამბავი.

1891 წ.

რა მზეთუნახავია!

მე, ძმავ, მოხიბლული ვარ! ეს სოფლელი ვენერაა!

რას ამბობ?

არა, ძმავ.

საქმე გათავებულისა.

დალახვროს ეშმაკმა.

აი სკანდალი.

აი გაუნათლებელი ხალხი.

არა, არ დავიჯერებ.

ეშმაკმა წაიღოს მისი თავი.

მშვენიერია. ასეთი არ შემხვედრია.